

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

Humanitarian Law Center
Documentation and Memory

**Izveštaj o aktivnostima FHP-a
za 2009. godinu**

UVOD	3
1. Istraživanje, dokumentovanje i pamćenje	6
1.1 Ljudski gubici u periodu 1991-95. i 1998-2000.	6
1.1.1. Popis ubijenih, stradalih i nestalih na Kosovu u periodu od 1998. do 2000. godine 6	
1.1.2. Popis stradalih, ubijenih i nestalih državljana Srbije i Crne Gore u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH u periodu od 1991.	9
1.2 . Mapiranje ratnih zločina i mogućih počinitelja	9
1.3 . Transfer haške arhive	10
1.4.1. Baza podataka	10
1.4.2. Arhiva FHP-a	11
1.4.3. Digitalizacija dokumentacije	12
2. Pravda i reforma institucija	12
2.1. Zastupanje žrtava u suđenjima za ratne zločine	12
2.2. Praćenje suđenja za ratne zločine	12
2.2.1. Praćenje suđenja za ratne zločine u Srbiji.....	13
2.2.2. Praćenje suđenja u Crnoj Gori.....	13
2.2.3. Praćenje suđenja u Hrvatskoj.....	13
2.3 Prijavljivanje neposrednih počinitelja i odgovornih za ratne zločine	13
2.4. Podrška suđenjima za ratne zločine	13
2.5. Zastupanje žrtava kršenja ljudskih prava u prošlosti u postupcima za ostvarivanje prava na reparacije.....	14
2.5.1. Reparacije	14
2.5.2. Zastupanje pripadnika <i>OTPOR</i> -a	17
2.5.3. Zastupanje žrtava drugih kršenja ljudskih prava	17
2.6. Zastupanje žrtava kršenja ljudskih prava u krivičnim postupcima	18
2.7. Podrška žrtvama u zagovaranju ostvarivanja prava na reparacije	18
2.8. Stvaranje kolekcije transkripata sa suđenja pred Haškim tribunalom na BHS jezicima	19
3. Public information and Outreach	19
3.1. Informisanje javnosti	19
3.1.1. Saopštenja za javnost.....	19
3.1.2. Konferencije za štampu.....	19
3.1.3. Izveštaji i publikacije	20
3.1.4. Internet prezentacija FHP-a	21
3.1.5. Biblioteka FHP-a	21
3.2. Outreach	21
3.2.1. Inicijativa za REKOM	22
3.1.1. Inicijativa za osnivanje REKOM-a u 2009. godini	22
3.1.2. Jačanje Koalicije za REKOM	24
3.2. Konferencije i seminari	24
3.2.1. Seminar <i>Evropske integracije i tranziciona pravda: Od retributivne do restorativne pravde</i>	24
3.2.2. Seminar <i>Tranziciona pravda – osnovni mehanizmi, izazovi i problemi</i>	24
4. Partnerstva	25
4.1. Oxford Research Group	25
4.2. Aegis Trust	25
5. Stručna praksa u FHP-u	26

6. Upravni odbor FHP-a	26
7. Strateško planiranje	26
8. Novi kancelarijski prostor	26
9. Priznanja	26
10. Podrška donatora	26
ANNEX I	28
ANNEX II	29
ANNEX III	32

Misija

Fond za humanitarno pravo [FHP] pomaže post-jugoslovenskim društvima da uspostave vladavinu prava i prihvate nasleđe masovnog kršenja ljudskih prava da bi se utvrdila krivična odgovornost za počinioce, zadovoljila pravda i onemogućilo ponavljanje.

UVOD

U Srbiji tokom 2009. godine nije bilo pomaka u stvaranju društvene klime za suočavanje sa teškim nasleđem zločina počinjenih u ime srpskog naroda na teritoriji bivše Jugoslavije.

Velika prilika da se u Srbiji otvori debata o zločinima koje su počinile srpske snage tokom devedesetih propuštena je nakon što je Haški tribunal, u februaru 2009. godine, osudio pet najviših vojnih i policijskih dužnosnika Republike Srbije na višegodišnje kazne zatvora zbog zločina nad albanskim civilima na Kosovu tokom 1999. godine. Izuzev izjava nekih političara koji su ovu presudu okarakterisali kao nepravednu ili prestrogu, reakcija javnosti potpuno je izostala. Nespremnost institucija da priznaju zločine počinjene prema drugim narodima najbolje ilustruje izjava Ministra spoljnih poslova Republike Srbije Vuka Jeremića u kojoj, komentarišući uticaj pomenute presude na proces pred Međunarodnim sudom pravde o priznavanju nezavisnosti Kosova, izbegava čak i pominjanje reči *zločin* te masovna ubistva hiljada Albanaca na Kosovu naziva „teškim stvarima“¹.

Nakon što je Evropski parlament u februaru 2009. doneo Rezoluciju o obeležavanju zločina genocida u Srebernici, FHP je zajedno sa drugim organizacijama za ljudska prava pozvao institucije Republike Srbije da usvoje rezoluciju kojom bi se 11. jul i u Srbiji obeležavao kao dan sećanja na genocid u Srebrenici. Institucije su ignorisale ovaj poziv. Predsednik Republike Srbije je, u nekoliko navrata, odbio da primi predstavnike organizacija za ljudska prava zbog čega su ove organizacije, tokom 2009, svakog 11. dana u mesecu na platou ispred Predsedništva Srbije, javno čitale zahtev da se 11. jul proglaši danom sećanja na žrtve genocida u Srebrenici.

FHP i njegova izvršna direktorka su, zbog svog zalaganja na otkrivanju istine i utvrđivanju odgovornosti za zločine iz prošlosti, i u 2009. godini bili predmet pretnji i pritisaka. Nakon što je FHP u martu podneo krivičnu prijavu protiv 17 bivših pripadnika Posebnih jedinica policije Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije (PJP MUP-a) zbog zločina nad Albancima na Kosovu² i nakon što je izvršna direktorka javno iznela podatke da se među osumnjičenima nalaze i neki funkcioneri Nezavisnog sindikata policije, funkcionera Nezavisnog sindikata policije su protiv FHP-a i izvršne direktorke podneli 11 tužbi za naknadu štete zbog povrede ugleda i časti.

¹ Intervju sa Vukom Jeremićem, *Večernje novosti*, 4. mart 2009. godine.

² Videti 2.3.

Presude Veća za ratne zločine u predmetima Suva Reka, Bytyci i Ovčara i zaštitnički odnos Tužilaštva za ratne zločine i Ministarstva unutrašnjih poslova prema pripadnicima i oficirima srpske vojske³ i policije osumnjičenim za najteže zločine nad nesrbima, stvarile su ozbiljnu sumnju da srpske institucije mogu doprineti utvrđivanju činjenica i doneti pravdu žrtvama zločina i njihovim porodicama.

I pored nepovoljnog društvenog konteksta, FHP je tokom 2009. godine nastavio da sprovodi aktivnosti u cilju uspostavljanja tranzicione pravde u skladu sa svojim programom:

- I. FHP je i tokom 2009. zastupao ideju o uspostavljanju Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava na prostoru bivše Jugoslavije (REKOM). Zajedno sa drugim članovima/članicama Koalicije za REKOM (KOREKOM) nastavio je da sprovodi debatu o modelu REKOM-a unutar civilnog društva i lokalnih zajednica u zemljama – naslednicama bivše Jugoslavije. U 2009. godini, Koaliciji za osnivanje REKOM-a priključilo se 480 udruženja žrtava, veterana/branitelja, organizacija za ljudska prava, organizacija mladih i drugih predstavnika civilnog društva i pojedinaca. U debati o modelu REKOM-a, tokom 2009. godine, učestvovalo je preko 2.000 učesnika koji su davali svoje predloge i mišljenja o mandatu REKOM-a, o odnosu REKOM-a prema počiniocima zločina, izboru članova i strukturi REKOM-a itd. Inicijativa za osnivanje REKOM-a, dobila je snažnu podršku od Pierre Mirel-a direktora Direktorata Evropske komisije za proširenje za Albaniju, Bosnu i Hercegovinu (BiH), Srbiju i Kosovo.
- II. U 2009. godini, FHP je nastavio rad na Popisu ubijenih, stradalih i nestalih na Kosovu od januara 1998. do decembra 2000. godine (Popis). Do kraja decembra 2009. godine, u Bazi podataka je registrovao 13.681 osobu koja je ubijena, stradala ili nestala u tom periodu. Na osnovu istraživanja na Kosovu i Srbiji, FHP je u 2009. godini registrovao 1.126 osoba o kojima do tada nije imao nikakve podatke dok je dosijee 5.747 ranije registrovanih osoba, dopunio novim podacima. FHP je zajedno sa FHP Kosovo u 2009. godini organizovao 15 javnih prezentacija dosadašnjih rezultata Popisa na Kosovu i u Srbiji, na kojima je učestvovalo preko 1.800 članova porodica ubijenih, stradalih i nestalih koji su na prezentacijama imali priliku da u Bazi podataka FHP-a provere podatke o svojim najbližim. Kako bi dopreo do porodica koje do sada nisu dali podatke o svojim ubijenim, stradalim i nestalim, FHP je u 2009. godini izradio TV i radio spot *Da ljudi pamte ljude* koji se od avgusta emitovao na preko 10 medija u Srbiji, Crnoj Gori i Kosovu. Tokom 2009. godine, FHP je nastavio rad na pisanju *Kosovske knjige pamćenja*. Napisano je 1.027 zapisa koji opisuju sudbinu 1.454 osoba koje su ubijene, stradale i nestale u 17 kosovskih opština.
- III. U januaru 2009. godine, FHP je započeo stvaranje poimeničnog registra državljana Srbije i Crne Gore koji su izgubili život u oružanim sukobima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH u periodu od 1991-1995. Do kraja 2009. godine, FHP je, na osnovu izjava članova porodica i druge relevantne građe, registrovao 1.216 državljana Srbije i Crne Gore koji su u tom periodu ubijeni, stradali i nestali u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH. Pored toga, FHP je registrovao i 608 državljana drugih bivših jugoslovenskih republika i 1.233 osobe čije se državljanstvo još uvek ne može sa sigurnošću utvrditi.
- IV. FHP je i u 2009. godini radio na unosu i anlizi podataka u Bazi podataka o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava (Baza podataka). Tokom perioda izveštavanja uneto je ukupno 6.947 dokumenata (izjave svedoka i članova porodica, izveštaji sa suđenja, publikacije, sudski dokumenti itd). Na osnovu analize unete dokumentacije, tokom 2009. godine, analitičari FHP-a su u Bazi podataka formirali dosijee ukupno 3.058 žrtava, 19 počinitelaca i 1.311 svedoka.
- V. U periodu od januara do decembra 2009. godine, tim FHP-a za transfer Haške arhive je presnimio ukupno 1.956 dana suđenja i iskopirao 17.437 dokaza i drugih sudskih

³ *Ibid.*

dokumenata. Od početka rada na transferu Haške arhive do kraja decembra 2009. godine, FHP je presnimio oko 83 odsto svih sudskih sesija održanih pred Haškim tribunalom.

- VI. Tokom perioda izveštavanja, FHP je nastavio sa arhiviranjem štampane i audio-video dokumentacije. Arhivirano je ukupno 1.408 dokumenata u štampanom formatu (izjave svedoka, optužnice, presude i druga sudska dokumentacija, novinski članci itd.) i 7.235 diskova audiovizuelnog materijala (suđenja i dokazni predmeti izvedeni na suđenjima pred Haškim tribunalom, televizijski prilozi, snimci konsultacija i foruma održanih u okviru konsultativnog procesa za osnivanje REKOM-a, sastanaka, konferencija, filmovi itd).
- VII. FHP je i tokom 2009. godine pružao podršku žrtvama u ostvarivanju njihovog prava na pravdu i reparacije. Izvršna direktorka i advokati FHP-a su zastupali žrtve u šest predmeta za ratne zločine i druga teška krivična dela u vezi sa oružanim sukobom pred sudovima u Srbiji. FHP je u 2009. godini podneo i jednu krivičnu prijavu protiv počinitelaca ratnih zločina na Kosovu. Posmatrači FHP-a su u 2009. godini pratili 17 suđenja za ratne zločine i o svojim nalazima obavestavali javnost.
- VIII. Advokati FHP-a su i tokom 2009. godine pred sudovima u Srbiji, Crnoj Gori i na Kosovu zastupali 140 žrtava ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava u sudskim postupcima za ostvarivanje prava na materijalnu kompenzaciju. Pored toga, FHP je u cilju pružanja podrške žrtvama kršenja ljudskih prava u zagovaranju njihovog prava na reparacije u 2009. godini pružio stručnu podršku osnivanju *Udruženja za zaštitu prava proteranih meštana iz opštine Priboj* a zatim i organizovao dva sastanka predstavnika ovog udruženja sa predstavnicima opštine Priboj i poslanicima Narodne skupštine Republike Srbije.
- IX. FHP je radio i na stvaranju kolekcije transkripata sa suđenja pred Haškim tribunalom na BHS jezicima. Od januara do decembra 2009. godine transkribovana su 144 dana suđenja na 5.544 strana A4 formata u predmetu *Haradinaj i dr.* [59 dana], u predmetu *Limaj i dr.* [43 dana] i u predmetu *Gotovina i dr.* [42 dana].
- X. Tokom 2009. godine, FHP je putem saopštenja, konferencija, izveštaja, konferencija za štampu, website-a i publikacija informisao javnost, institucije Republike Srbije i država u regionu, medije, međunarodne vladine i nevladine organizacije o svojim aktivnostima i temama značajnim za uspostavljanje tranzicione pravde u regionu. FHP je u 2009. godini, objavio ukupno 97 saopštenja za štampu, dva izveštaja, dva broja *Foruma za tranziconu pravdu*, organizovao jednu konferenciju za štampu i pet seminara.
- XI. Upravni odbor FHP-a održao je dva sastanka na kojima su usvojeni izveštaji o realizaciji programa i finansijski izveštaj za 2008. godinu, program i budžet za 2009. godinu, izmene i dopune Statuta FHP-a. Tim FHP-a je u periodu od 27. do 29. avgusta radio na strateškom planiranju programa, vizije i misije FHP-a u periodu od 2011. do 2013. godine.
- XII. Od oktobra 2009. godine, FHP svoje aktivnosti obavlja na novoj adresi, u Dečanskoj ulici broj 12 (Beograd). Novi prostor pomogao je FHP-u da svoju arhivu sistematizuje i čuva na adekvatniji način. Nakon dodatne adaptacije prostora, biće omogućen i lakši pristup biblioteci FHP-a i sprovođenje programa edukacije studenata i srednjoškolaca o tranzicionoj pravdi.
- XIII. U decembru 2009. godine, FHP je dobio značajno priznanje za svoj rad na uspostavljanju tranzicione pravde od Fondacije *Schwarzkopf Stiftung* iz Berlina. Izvršna direktorka FHP-a, Nataša Kandić, proglašena je dobitnicom *Schwarzkopf evropske nagrade* (Schwarzkopf Europe Prize), zajedno sa Vesnom Teršelič, direktorkom organizacije Documenta iz Zagreba, i Mirsadom Tokačom, direktorom Istraživačko-dokumentacionog centra iz Sarajeva. Ista Fondacija dodelila je nagradu *Mlada Evropljanka godine* Sandri Orlović, zamenci izvršne direktorke FHP-a.

1. Istraživanje, dokumentovanje i pamćenje

Tokom 2009. godine, FHP je nastavio da stvara poimenični registar ljudskih gubitaka na Kosovu, BiH, Hrvatskoj i Sloveniji, istražuje i prikuplja relevantnu dokumentaciju o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na prostoru bivše Jugoslavije, da tu građu pohranjuje u arhivu, unosi i analizira u Bazi podataka. Pored toga, FHP je nastavio i rad na pisanju *Kosovske knjige pamćenja*.

1.1 Ljudski gubici u periodu 1991-95. i 1998-2000.

Nakon ratova na prostoru bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), u kojima je život izgubilo oko 130.000 osoba, države – nasljednice SFRJ su propustile da sačine sveobuhvatne poimenične popise ljudskih gubitaka. U odsustvu egzaktnih podataka, stvoren je prostor za političke manipulacije brojem žrtava i stvaranje mitova o nedavnoj prošlosti koji produbljuju nerazumevanje i nepoverenje među narodima na Zapadnom Balkanu.

Verujući da poimenični registar ljudskih gubitaka može sprečiti političke zloupotrebe i stvoriti kredibilan zapis o prošlosti, FHP je u junu 2005. godine, započeo rad na popisu ljudskih gubitaka na Kosovu u periodu od januara 1998. do decembra 2000. godine. U januaru 2009. godine, FHP je počeo sa stvaranjem popisa državljana Srbije i Crne Gore koji su stradali, ubijeni i nestali u ratovima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH⁴.

FHP podatke o ljudskih gubicima dobija kroz intervjuisanje svedoka/članova porodica, analizom sudske dokumentacije (Haškog tribunala i domaćih suđenja), zvaničnih izveštaja, izveštaja domaćih i međunarodnih nevladinih i vladinih organizacija, podataka udruženja žrtava, publikacija, novinskih članaka itd.

1.1.1. Popis ubijenih, stradalih i nestalih na Kosovu u periodu od 1998. do 2000. godine

Tokom 2009. godine, istraživači FHP-a i FHP Kosovo su nastavili da prikupljaju podatke o osobama koje su stradale, ubijene ili nestale na Kosovu u periodu oružanog sukoba i neposredno nakon dolaska međunarodnih snaga na Kosovo, putem intervjuisanja svedoka i članova porodica žrtava i pribavljanjem relevantne dokumentacije.

Istraživači su intervjuisali ukupno 532 svedoka i člana porodica i od njih prikupili podatke o okolnostima stradanja, ubistava ili nestanaka 811 osoba. Pored toga, istraživači su prikupili 373 dokumenta i 791 fotografiju od čega je 588 fotografija žrtava. Na osnovu prikupljene građe, FHP je pribavio podatke o preko 6.000 osoba koje su izgubile život na Kosovu u periodu 1998-2000.

1.1.1.1. Istraživanje u Srbiji

Istraživači FHP-a su intervjuisali 305 svedoka i članova porodica Srba, Roma, Bošnjaka, Crnogoraca i drugih nelabanca koji su ubijeni, stradali ili nestali na Kosovu u periodu od 1998. do 2000. godine. Na osnovu ovih izjava, prikupljene su informacije o 349 osoba koje su stradale, ubijene i nestale u opštinama Đakovica/Gjakovë, Suva Reka/Suharekë, Gnjilane/Gjilan, Uroševac/Ferizaj, Obilić/Obiliq, Klina/Klinë, Štimlje/Shtime, Mališevo/Malishevë, Glogovac/Gllogoc, Kačanik/Kaqanik, Orahovac/Rahovec, Srbica/Skenderaj, Mitrovica/Mitrovicë, Kosovo Polje/Fushë Kosovë, Priština/Prishtinë, Istok/Isotg, Prizren, Vučitrn/Vushtrri, Gora/Dragash, Štrpce/Shtërpce, Podujevo/Podujevë i Dečani/Dečan.

⁴ Istraživačko dokumentacioni centar (IDC) iz Sarajeva je u junu 2007. godine objavio popis ljudskih gubitaka u ratu u BiH. *Documenta* je u januaru 2009. godine počela sa radom na popisu državljana Hrvatske koji su izgubili život tokom oružanog sukoba u Hrvatskoj.

Putem intervjua, FHP je prikupio informacije o 312 Srba, devet Roma, sedam Mađara, pet Bošnjaka, tri Hrvata, tri Crnogorca, dvoje Aškalija, jednom Bugarinu, jednom Rusu, jednom Jugoslovenu, jednom Rusinu, jednom Slovaku i jednom Čehu.

Tokom istraživanja, prikupljena su 272 dokumenta (uverenja, umrlice, novinski članci i dr.) i 281 fotografija (fotografije žrtava, spomenici itd).

1.1.1.2. Unos dokumentacije u Bazi podataka

FHP je u Bazu podataka uneo 1.823 novi dokument koji se odnosi na ubistva stradanja i nestanke na Kosovu u periodu 1998-2000 (izjave svedoka, dokazi sa suđenja Slobodanu Miloševiću pred Haškim tribunalom, razna uverenja, časopisi, knjige, potvrde o smrti itd). U Bazu podataka uneto je i 1.567 fotografija, od čega je 988 fotografija žrtava a 579 fotografija nadgrobni spomenika, mesta zločina, fotografije sa ekshumacija itd.

Pored toga, u Bazu podataka je uneto 1.528 dokumenata u *pdf* formatu, koji su prethodno skenirani u Arhivi FHP-a.

1.1.1.3. Analiza dokumenata: Kreiranje novih i dopuna postojećih dosijea žrtava

Analitičari su tokom 2009. godine, analizom preko 1.500 dokumenata, u Bazi podataka kreirali 1.126 nova⁵ dosijea žrtava i dopunili 5.747 dosijea žrtava koje su ranije evidentirane. U istom periodu, analitičari su analizom dokumentacije utvrdili da su 892 žrtve u Bazi podataka registrovane dva puta te su te duple dosijee žrtava izbrisali.

Među žrtvama koje su po prvi put registrovane u ovom periodu, najviše je Albanaca (1.025), potom Srba (68) i žrtava ostalih nacionalnosti i onih čija se nacionalnost ne može utvrditi (33).

Dopunjeni su dosijei 4.456 Albanaca, 911 Srba i 311 žrtava ostalih, odnosno nepoznate nacionalnosti.

1.1.1.4. Kosovska knjiga pamćenja

FHP je u 2009. godini nastavio sa radom na pisanju kratkih zapisa o svim osobama koje su izgubile život na Kosovu od 1. decembra 1998. do 31. decembra 2000. godine koji će biti objavljeni u *Kosovskoj knjizi pamćenja*. Zapisi sadrže podatke o rođenju, prebivalištu, etničkoj pripadnosti, zanimanju, bračnom statusu i okolnostima stradanja svake osobe.

Na osnovu analize 1.441 dokumenta, analitičari su tokom 2009. godine napisali 1.021 nacrt zapisa koji opisuju sudbinu 1.454 žrtve iz opština Peć/Pejë, Dečani/Deçan, Istok/Istog, Gnjilane/Gjilan, Prizren, Srbica/Skenderaj, Vučitrn/Vushtri, Podujevo/Podujevë, Priština/Prishtinë, Obilić/Obiliq, Lipljan/Lipjan, Klina/Klinë, Štimlje/Shtimje, Suva Reka/Suharrekë, Glogovac/Gllogoc, Mališevo/Malishevë i Uroševac/Ferizaj.

Između ostalog, analitičari su u 2009. godini pisali zapise o žrtvama masovnih zločina u Gornjem Obrinju/Obri e Emprme [26.09.1998. i 8.04.1999.], Kraljanu/Kralan [2.04.1999.], gradu Đakovici/Gjakovë [1.04.1999], Pustom Selu/Pastasellë [31.03.1999.], gradu Orahovcu/Rahovec [17.-21.07.1998.], Celini/Cellinë [25. i 26.03.1999.], Koljiću/Kolliq [19.04.1999.]; Starom Čikatovu/Qitakovë e Vjetër [1.05.1999.], grad Prizren [1.05.1999.]; Gornja Sudimlja/Studime e Eperme [13.05.1999.], Lužane/Luzhan [1.05.1999], Meji/Mejë [27.04.1999.] itd.

Analitičari su tokom perioda izveštavanja, novim podacima dopunili 160 nacrt zapisa koji opisuju sudbinu 473 žrtve.

⁵ FHP do sada nije imao podatke o ovim žrtvama.

Od početka rada na pisanju zapisa za *Kosovsku knjigu pamćenja*, analitičari su napisali ukupno 5.091 nacrt zapisa⁶, koji opisuju sudbinu 10.206 žrtava, što predstavlja 74,59 odsto ukupnog broja žrtava koje su do 31. decembra 2009. evidentirane u Bazi podataka [13.681 žrtava⁷].

1.1.1.5. Javne provere dosadašnjih rezultata Popisa stradalih ubijenih i nestalih na Kosovu⁸

Tokom 2009. godine, FHP i FHP Kosovo su organizovali 15 javnih prezentacija dosadašnjih rezultata popisa o ubijenim, stradalim i nestalim na Kosovu. Prezentacije su održane u Suvoj Reci/Suharrekë, Orahovcu/Rrahovec, Velikoj Kruši/Krusha e Madhe, Lipljanu/Lipjan, Đakovici/Gjakovë, Meji/Mejë, Srbici/Skenderaj, Izbici/Izbicë, Glogovcu/Glllogoc, Prizrenu/Prizren, Peći/Pejë, Kosovu Polju/Fushë Kosovë, Obiliću/Obiliq, Beogradu i Vučitrnu/Vushtrri.

Prezentacija u Prizrenu/Prizren 28. oktobar 2009. godine.

Na prezentacijama je učestvovalo preko 1800 članova porodica žrtava. U prvom delu prezentacije, Tim koji radi Popisu je predstavljao statistički prikaz dosadašnjih rezultata Popisa. U drugom delu, članovi porodica su imali priliku da provere tačnost i potpunost podataka o njihovim najbližim u Bazi podataka FHP-a.

Zahvaljujući javnoj proveru Baze podataka, FHP Kosovo i FHP su pribavili podatke o 686 žrtava, od toga 36 žrtava uopšte nije bilo registrovano u Bazi podataka. Porodice su na prezentacijama predale FHP-u 774 fotografije žrtava i 255 dokumenata. FHP je tokom 2009. godine izradio kratke video zapise sa pet prezentacija prezentacija koji su postavljeni na website FHP-a.

Nakon emitovanja TV i radio spota *Da ljudi pamte ljude* na medijima u Srbiji, Kosovu i Crnoj Gori, preko 100 članova porodica obratilo se FHP-u i FHP Kosovo i dopunilo podatke o okolnostima ubistva, stradanja ili nestanka svojih najbližih.

⁶ Ukupan broj zapisa će na kraju projekta biti drugačiji od onog do kojeg se dolazi prostim sabiranjem podataka iz mesečnih izveštaja iz razloga što se tokom pregleda zapisa neki zapisi stapaju u jedan a neki zapisi se spajaju.

⁷ Broj žrtava prema nacionalnosti i statusu nalazi se u Annexu I.

⁸ Prezentacije na albanskom i srpskom i video zapisi sa prezentacija nalaze se na www.hlc-rdc.org

1.1.2. Popis stradalih, ubijenih i nestalih državljana Srbije i Crne Gore u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH u periodu od 1991.

FHP je 1. januara 2009. godine započeo sa stvaranjem poimeničnog registra građana Srbije i Crne Gore, koji su stradali, ubijeni ili nestali, u oružanim sukobima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH u periodu od 1991. do 1995. godine.

1.1.2.1. Istraživanje

Istraživači FHP-a su intervjuisali 117 svedoka i članova porodica stradalih, ubijenih i nestalih u oružanim sukobima u Sloveniji, Hrvatskoj i u BiH. Tim putem registrovano je 149 državljana Srbije i Crne Gore koji su izgubili život u ratu, u periodu 1991-1995. U istom periodu ustraživači su prikupili 111 dokumenata (uverenja VJ o okolnostima stradanja vojnika, umrlice, kopije ličnih dokumenata, itd.) i 120 fotografija (žrtava i spomenika).

Istraživači su pregledali 3.418 izdanja dnevne štampe⁹, novina i publikacija JNA i Vojske Savezne Republike Jugoslavije (SRJ)¹⁰, i periodičnih magazina¹¹, izdvojili 2.657 članaka i 2.327 čitulja o poginulim vojnicima, rezervistima, dobrovoljcima i civilima, na osnovu kojih su evidentirali 1.099 državljana Srbije i Crne Gore, koji su izgubili život u ratovima, 1991 – 1995. godine.

1.1.2.2. Unošenje dokumentacije u Bazu podataka

Tim FHP-a koji radi na popisu stradalih, ubijenih i nestalih državljana Srbije i Crne Gore u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH, uneo je u Bazu podataka 5.273 dokumenta. Radi se o izjavama svedoka i članova porodica, novinskim člancima iz dnevnih novina i pulibikacija JNA, kao i dokumenta pribavljena od članova porodica ubijenih, stradalih i nestalih (knjige, uverenja, izvodi iz matične knjige umrlih, umrlice, potvrde, izjave svedoka i dr).

Takođe, tokom perioda izveštavanja u Bazu podataka je uneto 1.914 dokumenata u **jpg* i **pdf* formatu (izvodi matičnih knjiga, uverenja, fotografije i druga dokumentacija).

1.1.2.3. Analiza dokumenata: Kreiranje novih i dopuna postojećih dosijea žrtava

Tokom perioda izveštavanja, analizom preko 2.300 dokumenata¹² analitičari su u Bazi podataka kreirali 2.449 novih dosijea osoba koje su izgubile život u sukobima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH i dopunili 468 ranije formiranih dosijea.

Gledano prema državljanstvu¹³, među osobama koje je FHP tokom 2009. godine prvi put evidentirao 1.216 su bili državljani Srbije i Crne Gore dok se za 1.233 osobe nije moglo sa sigurnošću utvrditi iz koje republike bivše SFRJ potiču. Dosijei 377 državljana Srbije i Crne Gore i 91 osobe čije se državljanstvo nije moglo sa sigurnošću utvrditi, tokom 2009. Su dopinjeni novim podacima.

1.2. Mapiranje ratnih zločina i mogućih počinitelaca

FHP je i u 2009. godini bio fokusiran na istraživanje ratnih zločina koji su počinili pripadnici 37. odreda Posebnih jedinica policije (PJP) na Kosovu. Istraživači su dokumentovali 36 ratnih zločina, u

⁹ *Politika, Večernje novosti i Politika ekspres.*

¹⁰ *Narodna Armija, Vojska, Front, Vojnoistorijski glasnik, Dobrovoljački glasnik, Glasnik RV i PVO i Vojni glasnik.*

¹¹ *Duga i Monitor.*

¹² FHP je analizom dokumentacije registrovao 608 državljana drugih republika i jednog državljanina Kanade koji su ubijeni, stradali i nestali tokom sukoba u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH i dopunio dosijee 143 dosijea državljana drugih jugoslovenskih republika.

¹³ Državljanima bivše SFRJ su pored državljanstva SFRJ imali i državljanstvo jedne od šest republika.

kojima je učestvovalo više desetina pripadnika PJP, među kojima su identifikovali 16 pripadnika PJP. FHP je protiv njih 3. marta 2009. godine podneo krivičnu prijavu na osnovu koje je Tužilaštvo za ratne zločine 13. marta 2009. godine podnelo zahtev za sprovođenje istrage, a desetak dana kasnije istražni sudija Veća za ratne zločine otvorio istragu. Osim toga, istraživači su, koristeći podatke istraživanja *Ljudskih gubitaka na Kosovu* i transkripte Haškog tribunala, kreirali više od 100 dosijea mogućih počinilaca ratnih zločina i tri nove lokacije masovnih zločina.

1.3. Transfer haške arhive

Od februara 2005. godine, FHP preko svog Tima za transfer haške arhive (TTHA) u Haškom tribunalu, snima suđenja koja su okončana ili se još vode pred ovim sudom i kopira dokaze i drugu sudsku dokumentaciju dostupnu javnosti. Na ovaj način, FHP omogućuje da haška arhiva bude dostupna tužilaštvima za ratne zločine, istraživačima, novinarima, žrtvama, porodicama žrtava i zainteresovanim pojedincima u regionu.

FHP je u periodu od januara do decembra 2009. godine, snimio 1.956 dana suđenja¹⁴ i iskopirao 17.437 dokaza i drugih sudskih dokumenata, i napravio kopije 216 dana suđenja na 672 DVD-a.

FHP je do sada presnimio preko 83 odsto svih dana suđenja pred Haškim trubunalom. Kopirano je ukupno 6.284 dana suđenja u 50 predmeta¹⁵ i 88.544 dokaza i drugih sudskih dokumenata iz 29 predmeta¹⁶.

1.4. Čuvanje građe o ratnim zločinima i drugim kršenjima ljudskih prava

FHP od svog osnivanja prikuplja dokumentaciju o ratnim zločinima i drugim kršenjima ljudskih prava. U januaru 2005. godine, FHP je počeo sa unosom te dokumentacije u elektronsku Bazu podataka a u decembru iste godine, FHP je formirao Arhivu u kojoj se građa o ratnim zločinima (hard copy) profesionalno organizuje i čuva.

1.4.1. Baza podataka

Baza podataka o ratnim zločinima je osnovni instrument FHP za arhiviranje, sistematizaciju, pretraživanje i i analizu građe o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava. Baza podataka omogućuje istraživačima i analitičarima FHP da formiraju dosijea o žrtvama, počinocima, svedocima, mikrolokacijama zločina itd.

Tokom 2009. godine, FHP je u Bazu podataka uneo ukupno 6.947 dokumenata¹⁷, među kojima je 1.086 dokumenata čiji su primarni izvori FHP i FHP Kosovo (izjave svedoka i članova porodica,

¹⁴ FHP je u izveštajnom periodu presnimio i 442 dana suđenja u 11 predmeta koji su ranije snimljeni u slaboj rezoluciji.

¹⁵ Spisak snimljenih dana suđenja po predmetima videti u Annexu II.

¹⁶ Milošević S, Krajišnik M, Martić M, Limaj et al, Orić N, Krstić R, Blagojević and Jokić, Krnojelac M, Kunarac and Kovač, Stakić M, Galić S, Brđanin R, Simić B, Vasiljević M, Tadić D, Kvočka et al, Sikirica et al, Mrkšić et al, Dokmanović S, Halilović et al, Strugar P, Blaškić T, Naletilić i Martinović, Jelisić G, Milošević D, Haradinaj et al, Milutinović et al, i Popović et al.

¹⁷ Većina dokumenata pribavljena je tokom popisa ubijenih, stradalih i nestalih na Kosovu, BiH, Hrvatskoj i Sloveniji i praćenje suđenja za ratne zločine pred Većem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu i drugih sudova u Srbiji, na Kosovu, Hrvatskoj i u BiH.

izveštaji sa suđenja, publikacije itd), 334 sudska dokumenta (dokumentacije MKTJ i sudova u regionu) i 5.527 dokumenata iz drugih izvora¹⁸.

Na osnovu analize unete dokumentacije, tokom 2009. godine, analitičari FHP-a su u Bazi podataka formirali dosijee ukupno 3.058 žrtava, 19 počinilaca i 1.311 svedoka.

1.4.1.1. Sadržaj Baze podataka FHP-a

Od početka unosa i analize dokumentacije u januaru 2005. godine, u Bazu podataka je uneto 27.999 dokumenata, od čega su 11.074 dokumenta čiji je primarni izvor FHP ili FHP Kosovo (9.518 izjava svedoka, 770 izveštaja sa suđenja i 786 drugih dokumenta); 1.643 dokumenta čiji je primarni izvor MKTJ¹⁹; 8.945 su sudske dokumente sa suđenja u regionu održanih u periodu od 1990. do kraja 2009. godine i 6.337 dokumenata iz drugih izvora.

Do kraja decembra 2009. godine, u Bazi podataka je, na osnovu analize 9.759 dokumenata, kreirano 22.209 dosijea žrtava ratnih zločina i drugih kršenja ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije, 3.456 incidenata (kršenja međunarodnog humanitarnog prava, međunarodnih konvencija o zaštiti ljudskih prava, itd.) i 870 mikrolokacija incidenata.

Od ukupnog broja registrovanih žrtava u Bazi podataka, oko 4.500 dosijea žrtava sadrže fotografiju žrtve.

Među žrtvama registrovanim u Bazi podataka, 16.975 (80 odsto) su žrtve kršenja ljudskih prava na Kosovu u periodu od 1997. do 2003. godine dok je 5.313 (20 odsto) žrtava oružanih sukoba na teritoriji Slovenije, Hrvatske i BiH.

Prema vrsti kršenja ljudskih prava, najviše ima registrovanih žrtava ubistava, nestanaka i otmica (preko 85%), zatim torture, batinanja, deportacije, prisilnog premeštanja, silovanja, zatvaranja, ranjavanja i dr.

U Bazi podataka FHP-a čuvaju se i podaci o žrtvama stradalim na teritoriji Srbije, Crne Gore, Albanije, Makedonije, i o osobama koje su život izgubile usled okolnosti koje su direktna posledica rata (smrt usled nedostatka vode, hrane, lekova, smrzavanje) kao i o osobama koje su život izgubile usled samopovređivanja. Do sada, FHP je registrovao 257 žrtava iz ovih kategorija.

1.4.2. Arhiva FHP-a

Tokom perioda izveštavanja, u arhivu FHP-a uneto je 1.408 dokumenata u štampanom formatu, a od toga 720 izjava svedoka, 16 optužnica, 37 presuda, 80 zapisnika sa glavnog pretresa, 21 zapisnik o ispitivanju okrivljenih, 66 zapisnika o saslušanju svedoka, 17 izveštaja sa suđenja, 28 transkripta sa suđenja, 18 novinskih članaka i 405 drugih dokumenata.

Arhivirano je i 7.235 diskova audiovizuelnog materijala, od čega su 5.123 diskovi koji sadrže snimke 1.813 dana suđenja pred Haškim tribunalom i 15.937 dokaznih predmeta u DVD formatu, a 1.535 su diskovi sa televizijskim priložima, snimci konsultacija i foruma o osnivanju REKOM-a, sastanaka, konferencija, filmovi itd.

¹⁸ Medicinska dokumentacija, fotografije žrtava, spomenika i objekata, knjige, službene beleške, izvodi iz matičnih knjiga, dokumenti nevladinih organizacija, regionalnih i međudržavnih tela, međuvladinih organizacija, ekspertskih timova, itd.

¹⁹ 411 transkripta suđenja pred MKTJ, 303 izjave uzete prema pravilu 92bis, 820 dokaza (dokumenata, fotografija, video-snimaka, mapa itd.) itd.

U martu 2009. godine, arhivisti FHP-a su počeli sa katalogizacijom video dokumentacije²⁰. Do kraja 2009. kataloški je obrađeno 245 video – priloga/dokumenata, čije je ukupno trajanje 178 sati.

1.4.2.1. Sadržaj Arhiva FHP-a

Od decembra 2005. godine, kada je započeto arhiviranje dokumentacije, u arhivu FHP-a pohranjeno je preko 85.2 metara štampane dokumentacije, 29.735 diskova (CD i DVD), 690 video kasete i 210 audio kasete. Sva dokumentacija je prema sadržaju podeljena u 22 fonda.²¹

1.4.3. Digitalizacija dokumentacije

U cilju trajne zaštite arhiske građe i lakšeg pristupa dokumentaciji, FHP je u junu 2007. godine započeo proces digitalizacije štampane arhive. Do sada je digitalizovano 8.828 štampanih dokumenata na 65.538 strana A4 formata, što predstavlja oko 50 odsto štampane dokumentacije koja je pohranjena u arhivu FHP-a.

U periodu od januara do decembra 2009. godine, FHP tim za digitalizaciju je skrenirao i uneo u Bazu podataka ukupno 2.110 dokumenata na 24.449 strana.

2. Pravda i reforma institucija

FHP je tokom 2009. godine nastavio da pruža podršku žrtvama u ostarivanju njihovog prava na pravdu i reparacije. Izvršna direktorka i advokati FHP-a su zastupali žrtave u suđenjima za ratne zločine i podneli jednu krivičnu prijavu protiv počinitelaca ratnih zločina na Kosovu. Istovremeno, advokati FHP-a su nastavili da zastupaju žrtve ratnih zločina i drugih tekih kršenja ljudskih prava u sudskim postupcima za ostvarivanje prava na materijalnu kompenzaciju. Posmatrači FHP-a su i u 2009. godini pratili suđenja za ratne zločine i o svojim nalazima obavestavali javnost.

2.1. Zastupanje žrtava u suđenjima za ratne zločine

Tokom perioda izveštavanja, izvršna direktorka i advokati FHP-a su kao punomoćnici zastupali žrtve i porodice žrtava ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava u vezi sa oružanim sukobom u šest predmeta koji se vode pred Većem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu (slučaj Zvornik II, slučaj Podujevo II, slučaj Lovas, Suva Reka i slučaj Bytyci) i u jednom predmetu koji se vodi pred Okružnim sudom u Nišu (slučaj ubistva Ise Eminija). U 2009. godini, u ovim predmetima održano je 100 dana suđenja na kojima je saslušano 113 svedoka od kojih je 32 svedoka-oštećenih i tri veštaka.

FHP je obezbedio dolazak 29 članova porodica žrtava i pet novinara iz BiH, Kosova i Hrvatske koji su pratili suđenja pred Većem za ratne zločine u Beogradu i Okružnim sudom u Nišu.

Zbog opstrukcije Tužilaštva za ratne zločine i MUP-a Srbije da se utvrde činjenice o ubistvu braće Agrona, Mehmeta i Yllija Bytyci, izvršna direktorka FHP-a Nataša Kandić napustila je 9. juna 2009. godine predmet koji se vodi pred Većem za ratne zločine u Beogradu protiv dvojice pripadnika MUP-a.²²

2.2. Praćenje suđenja za ratne zločine²³

²⁰ Svaki od tih dokumenata unosi se u Bazu podataka pod određenih brojem čime se omogućuje njihovo pretraživanje kroz Bazu podataka.

²¹ Lista fondova u Annexu III.

²² *Nataša Kandić napušta proces protiv optuženih za ubistvo braće Bytyqi*, saopštenje FHP-a, 10. jun 2009. godine.

²³ Izveštaji sa suđenja i analize nalaze se na: www.hlc-rdc.org/pravdaireformainstitucija

Tokom perioda izveštavanja, posmatrači FHP-a su pratili suđenja u 17 predmeta pred sudovima u Srbiji, Hrvatskoj, Crnoj Gori i na Kosovu. Ukupno je ispraćeno 116 dana suđenja.

2.2.1. Praćenje suđenja za ratne zločine u Srbiji

U 2009. godine, posmatrači FHP-a pratili su suđenja za ratne zločine u predmetima *Tuzlanska kolona* (opt. Ilija Jurišić), *Zvornik 3* (opt. Goran Savić i Saša Čilerdžić), *Banski Kovačevac* (opt. Pane Bulat i Rade Vranešević), *Škorpioni* (opt. Aleksandar Medić), *Grubišno Polje* (opt. Boro Trbojević), *Ovčara* (opt. Damir Sireta), *Gnjilanska grupa* (opt. Fazli Ajdari i dr.), *Stara Gradiška* (opt. Milan Španović), *Medak* (opt. Milorad Lazić i dr.), *Orahovac i Opteruša* (opt. Sinan Morina) i *Stari Majdan* (opt. Nenad Malić) pred Većem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu, predmet *Kušnin* (opt. Zlatan Mančin i dr.) pred Okružnim sudom u Nišu i predmet *Orahovac* (opt. Boban Petković i Đorđe Simić) pred Okružni sudom u Prizrenu sa sedištem u Požarevcu. U izveštavanom periodu donete su prvostepene presude u predmetima *Tuzlanska kolona*, *Ovčara* i *Stari Majdan* dok su predmeti *Grubišno Polje*, *Škorpioni* i *Slunj* (opt. Zdravko Pašić) pravosnažno okončani.

Posmatrači FHP-a ispratili su ukupno 90 dana suđenja, tokom kojih je ispitano devet veštaka i 133 svedoka, od kojih 29 svedoka-oštećenih, 10 zaštićenih svedoka i dva svedoka saradnika. O svakom suđenju, posmatrači su sačinili kratak izveštaj.

2.2.2. Praćenje suđenja u Crnoj Gori

U 2009. godini, u Crnoj Gori su počela tri suđenja za ratne zločine pred specijalnim odjeljenjima za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine i to u predmetu *Morinj* (opt. Mlađan Govedarica i dr.) i *Deportacija izbeglica* (opt. Boško Bojović i dr.) pred Višim sudom u Podgorici i *Kaluđerski Laz* (opt. Predrag Strugar i dr.) pred Višim sudom u Bijelom Polju. Posmatrač FHP-a neposredno je pratio jedan dan suđenja u predmetu *Morinj* kada su saslušana četiri svedoka-oštećena.

2.2.3. Praćenje suđenja u Hrvatskoj

Posmatrači FHP-a su u okviru regionalnog projekta praćenja nacionalnih suđenja za ratne složine pratili suđenje optuženom Branimiru Glavašu i dr. U toku 2007. godine i prvoj polovini 2008. godine suđenje je praćeno u sudnici Županijskog suda u Zagrebu dok je od septembra 2008. godine do donošenja presude 8.04.2009. godine praćeno preko zapisnika sa glavnog pretresa. FHP je na ovaj način tokom 2009. godine ispratio 25 dana suđenja tokom kojih je saslušano osam svedoka, od kojih je jedan svedok – oštećeni, i dva veštaka.

2.3 Prijavljivanje neposrednih počilaca i odgovornih za ratne zločine

FHP je na osnovu analize dokumentacije i izjava svedoka i porodica žrtava, početkom marta 2009. godine, Tužilaštvu za ratne zločine Republike Srbije podneo krivičnu prijavu protiv 16 pripadnika 37. odreda Posebnih jedinica policije MUP-a Srbije zbog sumnje da su počinili ratni zločin protiv albanskih civila u više sela u opštini Prizren (Kosovo). Na osnovu krivične prijave FHP-a, Veće za ratne zločine otvorilo je istragu protiv osumnjičenih policajaca. Do kraja godine, Tužilaštvo nije podiglo optužnicu.

2.4. Podrška suđenjima za ratne zločine

FHP je u februaru i decembru 2009. godine, na zahtev Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije zameniku Tužioca za ratne zločine dostavio 75 izjava svedoka koje se odnose na zločine počinjene

prema Srbima i drugim nealbancima u regionu Gnjilana/Gjilan (Kosovo) tokom 1999. U maju 2009. godine, FHP je na zahtev EULEX-a Jedinici za istragu ratnih zločina EULEX-a dostavio dokumentaciju o zločinu nad četvoricom Srba u Orahovcu/Rahovec 16. juna 1999. godine.

2.5. Zastupanje žrtava kršenja ljudskih prava u prošlosti u postupcima za ostvarivanje prava na reparacije

Tokom perioda izveštavanja, FHP je nastavio da zastupa žrtve ratnih zločina, torture, nezakonitog pritvora, prinudne mobilizacije i drugih kršenja ljudskih prava u postupcima za ostvarivanje prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete protiv države i protiv direktnih počinilaca u čije ime je u periodu.

FHP je pružao podršku žrtvama kršenja ljudskih prava u Sandžaku da samostalno zagovaraju svoje pravo na reparacije pred institucijama Republike Srbije.

2.5.1. Reparacije

Institucije Republike Srbije različito tretiraju građane Srbije koji su tokom ratova na prostoru bivše SFRJ pretrpili kršenja njihovih osnovnih ljudskih prava, u zavisnosti da li su za to odgovorni pripadnici srpske vojske i policije ili neka druga oružana formacija koju država Srbija smatra „neprijateljskom“ (NATO, OVK, vojska Republike Hrvatske itd.). Dok žrtvama „neprijateljskih“ formacija država Srbija pruža stalnu materijalnu podršku, žrtve srpske vojske i policije još uvek nisu priznate od strane institucija Srbije niti su predmet bilo čije brige. Pored toga, državljani susednih država-naslednica bivše Jugoslavije koji su tokom oružanih sukoba bili žrtve zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava, počinjenih od strane JNA, VJ i MUP-a i njima potčinjenih formacija, do sada, od Srbije nisu primili nikakav vid materijalnog obeštećenja.

Od 2002. godine, FHP je u sudskim postupcima za ostvarivanje materijalnog obeštećenja zbog kršenja ljudskih prava, zastupao oko 1000 žrtava prinudne mobilizacije, ratnih zločina, torture, nezakonitog pritvora i drugih povreda osnovnih ljudskih prava od strane srpske vojske i policije tokom devedesetih.

Trenutno jedina mogućnost da žrtve srpske vojske i policije ostvare neki vid materijalne reparacije za preživljenu nepravdu jeste pokretanje sudskog postupka za novčano obeštećenje protiv Republike Srbije, zbog odgovornosti države²⁴ za akte njenih vojnika i policajaca. Kako bi pomogao žrtvama kršenja ljudskih prava da ostvare svoje pravo na reparacije, FHP je u 2009. godini pokrenuo 13 novih postupaka za obeštećenje protiv Republike Srbije u ime 56 žrtava kršenja ljudskih prava u prošlosti. Istovremeno, FHP je nastavio da zastupa 143 žrtve kršenja ljudskih prava u prošlosti koje je pokrenuo u ranijem periodu.

FHP je u 2009. godini nastavio da zastupa i 12 žrtava u devet sudskih postupaka za obeštećenje u Crnoj Gori i na Kosovu.

2.5.1.1. Zastupanje žrtava u Srbiji

Advokati FHP-a su u 2009. godini zastupali 143 žrtve ratnih zločina, nezakonitog pritvora, torture, prinudne mobilizacije i drugih kršenja ljudskih prava u 33 postupka za naknadu štete protiv Republike Srbije, koji su pokrenuti u periodu od 2005. do 2008. godine.

²⁴ Odgovornost države za štetu nastalu aktima vojnika i policajaca propisana je članom 35 Ustava Republike Srbije i članom 172 Zakona o obligacionim odnosima.

Održano je ukupno 118 ročišta, na kojima su saslušane 43 žrtve i sedam svedoka²⁵. U istom periodu, sprovedeno je 27 medicinskih veštačenja žrtava. FHP je tokom perioda izveštavanja obezbedio dolazak na svedočenje i medicinsko veštačenje za 56 žrtava. U 2009. godini, sudovi su doneli 10 presuda u postupcima za obeštećenje koje FHP vodi u ime žrtava.

2.5.1.1.1 Pokretanje novih postupaka za obeštećenje

Krajem novembra 2009. godine, FHP je pred Republičkim javnim pravobranilaštvom (RJP)²⁶ pokrenuo 13 postupaka za ostvarivanje prava na obeštećenje protiv Republike Srbije u ime 56 Albanaca iz Podujeva/Podujevë, Glogovca/Gllogoc, Srbice/Skenderaj, Prištine/Prishtinë i Vučitrna/Vushtri koje su u aprilu i maju 1999. godine pripadnici MUP-a neosnovano uhapsili i držali u nezakonitom pritvoru u srpskim zatvorima od dva do 13 meseci.

2.5.1.1.2. Presude donete povodom tužbi FHP-a

Tokom 2009. godine, FHP je primio 12 presuda u sudskim predmetima u kojima zastupa žrtve kršenja ljudskih prava u prošlosti. Sudovi su u pet presuda dosudili žrtvama materijalnu kompenzaciju zbog kršenja ljudskih prava u prošlosti u ukupnom iznosu od oko 65.000 evra.

Presude sa pozitivnim ishodom

FHP je u martu 2009. godine primio presudu Višeg suda u Bijelom Polju [doneta 30. decembra 2008. godine] kojom se potvrđuje osuđujuća presuda Mihailu Marković koju je u junu 2008. godine doneo Osnovni sud u Rožajama zbog krivičnog dela prevare²⁷. Sud je obavezao Markovića da oštećenom Sadriju Tahiraju, koga je u postupku zastupao FHP, isplati 43.000 evra na ime naknade štete. Povodom presude, FHP je objavio saopštenje za štampu.²⁸

U novembru, FHP je primio presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu, kojom se država Srbija obavezuje da Šefketu Hukiću isplati 500.000 dinara na ime nematerijalne štete zbog torture koju su nad njim počinili pripadnici MUP Srbije 1993. godine u Sjenici. FHP je podneo tužbu u ime Šefketa Hukića protiv Republike Srbije u junu 2007. godine. Povodom ove presude, FHP je izdao saopštenje za javnost.²⁹

U decembru 2009. godine, FHP je primio presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu kojom je usvojena tužba FHP-a podneta u novembru 2008. godine u ime Roma Dragana Durmića protiv Republike Srbije zbog odgovornosti države za nezakonit rad državnih organa – nesprovođenja istrage o diskriminaciji Dragana Durmića³⁰. Sud je u presudom obavezao državu Srbiju da Draganu Durmiću isplati obeštećenje od 200.000 dinara. Presuda je postala pravosnažna u decembru 2009. godine.

²⁵ Izveštaji sa suđenja i analize nalaze se na: www.hlc-rdc.org

²⁶ Državni organ koji u sudskim postupcima zastupa imovinske interese države.

²⁷ Mihailo Marković je pravosnažno osuđen na kaznu zatvora u trajanju osamnaest meseci, jer je u periodu od decembra 2000. godine do decembra 2004. godine od Sadrija Tahiraja, Albanca iz sela Racaj/Rracaj [opština Đakovica/Gjakovë], na prevaru uzeo 84.000 DEM u zamenu za navodne informacije o lokaciji na kojoj je zatvoren sin, Rustem Tahiraja, kojeg su srpske snage 27.04.1999. izdvojile iz kolone albasnkih izbeglica u selu Meja/Mejë, [Đakovica/Gjakovë]. Telo pokojnog Rustema Tahiraja pronađeno je u masovnoj grobnici u Batajnici, pored Beograda.

²⁸ Mihailo Marković pravosnažno osuđen zbog prevare kosovskog Albanca koji je tragao za nestalim sinom, FHP, 12. mart 2009. godine.

²⁹ Država obavezana da isplati odštetu žrtvi torture iz 1993, FHP, 9. novembar 2009.

³⁰ Početkom 2000. godine, FHP je dobio informacije da se Romima, samo zbog njihove etničke pripadnosti, uskraćuje ulaz na neka javna mesta u Beogradu. Zbog toga je FHP u saradnji sa Demokratskom unijom Roma sproveo nekoliko "testiranja" u više beogradskih klubova, među kojima je bila diskoteka *Trezor*. Tokom testiranja, radnik na ulazu ove diskoteke je Romima, među kojima je bio Dragan Durmić, rekao da ne mogu da uđu bez pozivnice, budući da je u diskoteci u toku

FHP je u decembru primio presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu kojom se država Srbija obavezuje da Fehratu Suljiću isplati obeštećenje od 700.000 dinara zbog odgovornosti za torturu koju su nad njim počinili pripadnici MUP-a u martu 1996. godine u Tutinu. Tužbu u ime Fehrata Suljića, FHP je podneo u junu 2006. godine.

FHP je 25. decembra primio presudu Prvog opštinskog suda, kojom se država Srbija obavezuje da Šefćetu Mehmedoviću isplati obeštećenje od 200.000 dinara zbog odgovornosti za torturu koju su 1994. godine nad Mehmedovićem izvršili pripadnici MUP-a Srbije. FHP je u ime Šefćeta Mehmedovića pokrenuo sudski postupak za obeštećenje protiv Republike Srbije u januaru 2006. godine.

Presude sa negativnim ishodom

U aprilu, FHP je primio presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu kojom se odbija tužba za naknadu nematerijalne štete koju je FHP podneo 27. juna 2007. godine u ime 25 članova porodica otetih meštana Sjeverina. Povodom ove presude, FHP je održao konferenciju za novinare i izdao saopštenje za javnost³¹. FHP je protiv ove presude blagovremeno izjavio žalbu Okružnom sudu u Beogradu.

FHP je u aprilu primio presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu kojom se odbija tužba FHP-a podneta u ime 26 članova porodica 14 albanskih civila streljanih od strane pripadnika MUP-a 26.03.1999. godine u Podujevu/Podujevë (Kosovo). Advokat FHP-a je izjavio žalbu Okružnom sudu u Beogradu. Povodom ove presude FHP je objavio saopštenje za štampu³².

U avgustu, primljena je presuda Okružnog suda u Beogradu kojim se potvrđuje presuda Prvog opštinskog suda kojom je odbijena tužba FHP-a (podneta u martu 2007. godine) u ime troje dece pokojnog Uzeira Bulutovića, koga su pripadnici VJ 19. februara 1993. godine ubili u selu Kukurovići, blizu granice Srbije i BiH (opština Priboj). Advokat FHP je povodom ove presude 22. oktobra 2009. godine podnela zahtev za reviziju Vrhovnom sudu Srbije (VSS).

U septembru, FHP je primio presudu Okružnog suda u Beogradu kojom se potvrđuje presuda Prvog opštinskog suda kojom je odbijena tužba FHP-a (podneta 8. aprila 2008. godine) u ime Elmaza Hukića protiv Republike Srbije, zbog torture koju su nad njim počinili pripadnici MUP Srbije u Sjenici u decembru 1993. godine. Advokat FHP je 24. septembra 2009. godine podnela zahtev za reviziju VSS na presudu Okružnog suda.

FHP je u novembru 2009. godine primio presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu kojom je odbijena tužba FHP-a podneta protiv Republike Srbije u ime Dušana Milkovića. FHP je tužbu u ime Dušana Milkovića podneo u martu 2005. godine zbog odgovornosti Republike Srbije za prinudno mobilisanje³³ od strane pripadnika MUP-a Republike Srbije i torturu koju je nakon toga preživeo. Advokat FHP-a je blagovremeno uložio žalbu protiv ove presude.

U decembru, FHP je primio presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu kojom se odbija tužba za naknadu štete koju je FHP u novembru 2005. podneo protiv Republike Srbije u ime Antuna Silađeva

privatna zabava. Samo nekoliko minuta kasnije, bez postavljanja ikakvih uslova, isti radnik je dozvolio ulazak licima neromskog porekla.

³¹ *Odbijen zahtev za obeštećenje porodica otetih iz Sjeverina*, FHP, 7. april 2009. godine.

³² *Odbijena tužba za naknadu štete žrtvama Podujeva*, FHP, 21. maj 2009.

³³ U leto 1995, pripadnici MUP-a Srbije neosnovano su lišili slobode oko 10.000 izbeglica iz Hrvatske i BiH, koje su zatim prinudno, kršeći *Konvenciju o statusu izbeglica*, upućivali da učestvuju u vojnim operacijama u sastavu VRSK i VRS. Prethodno su završavali „obuku“ u kampu Srpske dobrovoljačke garde“ u Erdutu, gde su bili izloženi brutalnoj torturi i ponižavanju. Neke prinudno mobilisani muškarci su na frontu poginuli, dok preživeli i danas trpe fizičke i psihičke posledice preživljene torture.

zbog odgovornosti države za pokušaj ubistva Antuna Silađeva³⁴. Advokat FHP je blagovremeno uložio žalbu na presudu Okružnom sudu u Beogradu.

FHP je u decembru primio presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu kojom se odbija tužba FHP-a, podneta u junu 2007. u ime Ekrema Nebihua i Sylejmana Bajgore protiv Republike Srbije zbog odgovornosti države za njihovo nezakonito zatvaranje i torturu koju su izvršili pripadnici MUP-a 1999. godine. Advokat FHP-a je blagovremeno uložio žalbu na presudu Okružnom sudu u Beogradu.

2.5.1.2. Zastupanje žrtava na Kosovu

FHP je pred sudovima na Kosovu nastavio da zastupa petoro Srba – žrtava kršenja ljudskih prava koja su se desila nakon dolaska međunarodnih snaga na Kosovo. FHP je u njihovo ime, u periodu od 2006. do 2008. godine, pokrenuo tri sudska postupka protiv Republike Kosovo i jednog pojedinca. Tokom 2009. godine, u ovim postupcima nije održano ni jedno ročište niti je doneta presuda. Advokat FHP je u 2009. godini nekoliko navrata bezuspešno tražio od suda početak suđenja u ovom predmetima.

2.5.1.3. Zastupanje žrtava u Crnoj Gori

FHP je u šest postupaka pred sudovima u Crnoj Gori nastavio da zastupa sedam Bošnjaka - žrtava kršenja ljudskih prava u Bukovici³⁵ u čije ime je u periodu od 2006. do 2008. godine pokrenuo šest postupaka protiv Republike Crne Gore zbog odgovornosti države za kršenja ljudskih prava koji su počinili pripadnici policije i vojske. Održano je 20 ročišta na kojima su saslušana dva svedoka. U ovom periodu obavljena su tri veštačenja. Do kraja 2009. godine, nije doneta ni jedna presuda.

2.5.2. Zastupanje pripadnika OTPOR-a

FHP je u 2009. godini nastavio da zastupa Bojana Aleksova, člana pokreta *OTPOR* u sudskom postupku protiv Republike Srbije. Tužbu u ime Bojana Aleksova protiv Republike Srbije, zbog odgovornosti države za nezakonito lišenje slobode tokom demonstracija protiv režima Slobodana Miloševića 2000. godine, FHP je podneo u martu 2001. godine. Tokom 2009. godine održana su dva ročišta. Presuda nije doneta.

2.5.3. Zastupanje žrtava drugih kršenja ljudskih prava

FHP je tokom perioda izveštavanja pred sudovima zastupao 16 žrtava torture, diskriminacije, povrede prava na imovinu i neosnovanog lišenja slobode u čije ime je u periodu od 2000. do 2005. godine pred sudovima u Srbiji pokrenuo sudske postupke. Održano je jedno ročište i doneta je jedna pravosnažna presuda.

U aprilu 2009. godine, Okružni sud u Beogradu potvrdio je presudu Prvog opštinskog suda u Beogradu, kojom je Republika Srbija obavezana da Radmili i Dragomiru Petroviću zbog odgovornosti za smrt njihovog sina Dejana Petrovića, na ime naknade nematerijalne štete isplati po milion dinara.³⁶ RJP je u junu uložilo zahtev za reviziju Vrhovnom sudu Srbije (VSS) smatrajući da je

³⁴ U septembru 1991. godine, dvojica neidentifikovanih pripadnika JNA, napali su Antuna Silađeva na njegovom radnom mestu, na crpnoj stanici kod Bogojevačkog mosta, blizu granice sa Republikom Hrvatskom, optužujući ga da „daje svetlosne signale Hrvatima“. Pucali su mu u noge iz automatske puške, a potom ga brutalno pretukli. Antun Silađev danas trpi teške posledice ranjavanja. Istraga o napadu na Antuna nikada nije pokrenuta.

³⁵ Bukovica je seosko područje (38 sela) koje se nalazi na severu Republike Crne Gore, u opštini Pljevlja, na granici sa BiH. Za vreme oružanog sukoba u BiH, Bukovicu su pretežno naseljavali Bošnjaci. Stalni pretresi kuća, nasilje prema muškarcima, pljačka imovine koje su sprovodili pripadnici VJ i crnogorske policije naterali su celokupno stanovništvo na preseljenje, uglavnom u susednu BiH. Zabeleženo je i sedam ubistava, mahom starih osoba.

³⁶ Dejan Petrović je uhapšen 16.01.2002. godine u 21:30 časova u svom stanu u Beogradu zbog sumnje da je izvršio krađu. Priveden je u OUP Vračar. Oko 12:00 časova sledećeg dana, policajci su obavestili Dejanove roditelje, Dragomira i Radmilu da je Dejan, tokom saslušanja, navodno skočio kroz prozor policijske stanice i da je u teškom stanju prevežen u Urgentni centar. Posle 20 dana, Dejan je preminuo od zadobijenih povreda. Nalazi veštaka i zapisnik istražnog sudije su pobili policijsku verziju smrti Dejana Petrovića.

dosuđeni iznos obeštećenja previsoko dosuđen. FHP je povodom ovoga izdao saopštenje za štampu.³⁷ Do kraja 2009. godine, VSS nije doneo odluku o zahtevu RJP.

2.6. Zastupanje žrtava kršenja ljudskih prava u krivičnim postupcima

FHP je tokom 2009. godine, nastavio da zastupa sedam žrtava torture u krivičnim postupcima koji su pokrenuti u periodu od 2003. do 2005. godine. Održano je osam ročišta u četiri predmeta, a donete su i dve presude.

U martu 2009. godine, Prvi opštinski sud u Beogradu je u ponovljenom postupku, doneo oslobađajuću presudu za Dijanu Joanović.³⁸

Opštinski sud u Batočini je u maju 2009. godine doneo presudu kojom su oslobođena dvojica policajaca optuženih da su pretukli Zvonka i Sašu Dinića iz Batočine.³⁹ Advokat FHP-a je u zakonskom roku uložio žalbu protiv ove presude.

U junu, Opštinski sud u Čačku doneo je rešenje kojim je obustavio je postupak protiv Željka Popovića⁴⁰ zbog nastupanja apsolutne zastarelosti.

2.7. Podrška žrtvama u zagovaranju ostvarivanja prava na reparacije

FHP je u cilju pružanja podrške žrtvama kršenja ljudskih prava da samostalno zagovaraju svoje pravo na reparacije u 2009. godini pružio stručnu podršku osnivanju *Udruženja za zaštitu prava proteranih meštana iz opštine Priboj*⁴¹. U 2009. godini, FHP je organizovao dva sastanka predstavnika ovog udruženja sa predstavnicima opštine Priboj i poslanicima Narodne skupštine Republike Srbije poreklom iz Sandžaka⁴².

³⁷ *Neumesno licitiranje visinom odštete za smrt sina jedinca*, FHP, 23. jun 2009. godine. www.hlc-rdc.org

³⁸ Dana 16.02.2005. godine, mal. DJ je privedena u OUP Stari Grad zbog sumnje da je ukrala mobilni telefon. Tokom boravka u policijskoj stanici, bila je izložena torturi a protiv njene majke Dijane, koja je pokušala da joj pomogne, policija je podnela krivičnu prijavu zbog krivičnog dela ometanja službenog lica u obavljanju poslova bezbednosti ili održavanja javnog reda i mira. Krivična prijava je podneta i protiv mal. DJ zbog krađe. Krivičnu prijavu protiv policajaca, podneo je 1.03.2005. godine privatni advokat Dijane Joanović i mal. DJ.

³⁹ Dana 23.08.2003. god., pripadnici OUP-a Batočina priveli su Sašu Dinića u policijsku stanicu nakon kraće prepirke na ulici. U stanici, policajci su pretukli Sašu, slomivši mu ruku. Nakon izvesnog vremena, u stanicu je došao i Sašin otac Zvonimir koji je inače invalid. Zvonimir je negodovao videvši da su policajci tukli njegovog sina. Nakon toga policijajci su pretkuli i njega.

⁴⁰ Dana 21.05.2003. policajci su na ulici u Čačku uhapsili studenta Željka Popovića jer je navodno odgovarao opisu osobe koja je izvršila pljačku jedne prodavnice. U policijskoj stanici, Željku je NN policajac u civilu tokom ispitivanja izbio prednje zube, jer je Željko odbio da prizna da je izvršio pljačku. U julu 2003. godine, FHP je podneo krivičnu prijavu protiv NN policajaca zbog krivičnog dela zlostavljanje u službi. U oktobru 2003. godine, protiv Željka Popovića je pred Opštinskim sudom u Čačku pokrenut postupak zbog krivičnog dela krađe. FHP je branio Željka u ovom postupku. U decembru 2008. godine, sud je oslobodio Željka Popovića odgovornosti. Okružni sud u Čačku je u aprilu 2009, odlučujući po žalbi Opštinskog tužioca predmet vratio na ponovno suđenje.

⁴¹ Sa dolaskom pripadnika rezervnog sastava Vojske Jugoslavije (VJ) u maju 1992. godine, stanovnici pograničnih sela u opštini Priboj bivaju izloženi stalnim pretresima, bezrazložnom pucanju po njihovim kućama, zastrašivanju, pretnjama, pljački i torturi. Zabeleženo je i nekoliko ubistava i otmica. Tokom 1992. i početkom 1993. godine, zbog pretnji i straha za život, stanovnici oko 20 pograničnih sela u opštini Priboj su se iselili iz svojih domova i otišli u Priboj, Pljevlja, Sarajevo, Goražde i druga mesta. Posle njihovog odlaska njihova imovina je opljačkana, devastirana i uglavnom spaljena. Policija je u nekim slučajevima izlazila na lice mesta, sačinila zapisnik ali nikada ni jedan počiniac nije priveden pravdi.

Danas, posle 17 godina od kada su bili primorani da odu sa svojih ognjišta, stanovnici pribojskih sela, mahom starije osobe, još uvek nemaju uslove da se vrate svojim domovima. Za svo vreme nisu dobili nikakvu pomoć njihove države Srbije. Ni u BiH ni u Srbiji im nije priznat status izbeglice niti raseljenog lica. Istovremeno, obavezni su da plaćaju porez na zemlju koju zbog nemogućnosti da žive na svojim imanjima ne mogu da obrađuju.

⁴² Na sastanku održanom 9. decembra 2009. u Narodnoj Skupštini Republike Srbije, poslanici iz četiri parlamentarne stranke podržali su rad Udruženja i obećali političku podršku u ostvarivanju prava na obeštećenje proteranih stanovnika; osnovali su radnu grupu koju čine tri poslanika (Bajram Omeragić, Kenan Hajdarević, Bajram Šehović) koja će preduzimati konkretne aktivnosti u cilju obezbeđivanja odštete za proterane stanovnike Priboja. Poslanici su nakon sastanka uputili

2.8. Stvaranje kolekcije transkripata sa suđenja pred Haškim tribunalom na BHS jezicima

U cilju podsticanja krivičnog progona počilaca zločina na prostoru bivše Jugoslavije, FHP od 2004. godine transkribuje audio zapise suđenja pred Haškim tribunalom na BHS jezike. Time se ujedno žrtvama, porodicama žrtava, istraživačima, istoričarima i drugi zainteresovanim pojedincima iz država naslednica bivše Jugoslavije, koji ne govore zvanične jezike tribunala (engleski i francuski) omogućava uvid u predmete vođene pred ovim sudom.

U izveštajnom periodu, FHP je transkribovao i izvršio redakturu 144 dana suđenja na 5.544 strana A4 formata. Transkribovano je 59 dana suđenja u predmetu *Haradinaj i dr.* [2376 strana], 43 dana suđenja u predmetu *Limaj i dr.* [1.489 strana] i 42 dana suđenja u predmetu *Gotovina i dr.* [1.679 strana].

FHP je od početka rada na transkribovanju haških suđenja transkribovao i izvršio redakturu ukupno 1.000 dana suđenja na oko 44.000 strana A4 formata u predmetima: *Slobodan Milošević* [476 dana suđenja], *Naser Orić* [60 dana], *Mitar Vasiljević* [64 dana], *Limaj i dr.* [99 dana], *Mrkšić i dr.* [200 dana], *Gotovina i dr.* [42 dana] *Haradinaj i dr.* [59 dana].

3. Public information and Outreach

FHP je u 2009. godini putem saopštenja, izveštaja, konferencija za štampu, website-a i publikacija informisao javnost, institucije Republike Srbije i država u regionu, medije, međunarodne vladine i nevladine organizacije o svojim aktivnostima i temama značajnim za uspostavljanje tranzicione pravde u regionu.

FHP je tokom 2009. nastavio da zastupa ideju o uspostavljanju REKOM-a. Zajedno sa drugim članovima/članicama Koalicije za REKOM nastavio je da sprovodi debatu o modelu REKOM-a unutar civilnog društva i lokalnih zajednica u zemljama – naslednicama bivše Jugoslavije.

3.1. Informisanje javnosti

FHP je u 2009. godini, objavio ukupno 97 saopštenja za štampu, dva izveštaja, dva broja *Foruma za tranziconu pravdu*, organizovao jednu konferenciju za štampu i pet seminara.

3.1.1. Saopštenja za javnost

Tokom 2009. godine, FHP je objavio 97 saopštenja na srpskom, od kojih je 62 objavljeno i na engleskom a 17 na albanskom jeziku. U saopštenjima, FHP je iznosio svoje analize i stavove o suđenjima za ratne zločine u Hrvatskoj, na Kosovu i u Srbiji, obavestavao javnost o preliminarnim rezultatima Popisa ubijenih, stradalih i nestalih na Kosovu, podnošenju krivične prijave protiv pripadnika 37. odreda PJP MUP-a Srbije zbog zločina na Kosovu 1999, itd.

3.1.2. Konferencije za štampu

FHP je 7. aprila 2009. godine održao konferenciju za štampu povodom presude Prvog opštinskog suda kojom je odbijena tužba 25 članova porodica 16 otetih Bošnjaka iz Sjeverina, koju ju FHP u njihovo ime podneo u aprilu 2007. godine. Na konferenciji su govorili Sandra Orlović, zamenica izvršne

zahtev Vladi Srbije da osnuje međuresornu komisiju koja bi na terenu popisala štetu na imovini i čiji bi izveštaj poslužio kao osnov za procenu ukupnog iznosa obeštećenja, koje će se obezbediti iz budžeta Republike Srbije za 2011. godinu.

direktorke FHP-a, Behudin Hodžić i Dževad Koldžić, članovi porodica otetih stanovnika Sjeverina, i Marko Karadžić, Državni sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava.⁴³

3.1.3. Izveštaji i publikacije

3.1.3.1. Suđenja za ratne zločine i etnički i politički motivisane zločine u post-jugoslovenskim državama⁴⁴

U aprilu 2009. godine, FHP je objavio izveštaj *Suđenja za ratne zločine i etnički i politički motivisane zločine u post-jugoslovenskim državama* koji sadrži analize 41 suđenja za ratne zločine i druga etnički motivisana kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji, na Kosovu, Crnoj Gori, Hrvatskoj, i BiH. Izveštaj je štampan u 600 primeraka⁴⁵ i distribuiran sudovima, tužilaštvima, medijima, bibliotekama, udruženjima žrtava, institucijama, nevladinim i međunarodnim organizacijama i drugim zainteresovanim pojedincima u regionu.

3.1.3.2. Forum za tranzicionu pravdu, broj 2

FHP je u aprilu izdao drugi broj *Foruma za tranzicionu pravdu*, periodičnog magazina koji se bavi pitanjima tranzicione pravde. Ovaj broj Foruma posvećen je pravu žrtava ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava na reparacije, sa posebnim akcentom na zemlje naslednice bivše Jugoslavije. Forum sadrži devet tekstova stranih i domaćih eksperata i aktivista za ljudska prava koji daju teoretski i komparativni okvir za razumevanje problema u ostvarivanju prava žrtava na reparacije na teritoriji bivše Jugoslavije. Štampan je u 500 primeraka na srpskom jeziku⁴⁶ i distribuiran bibliotekama, univerzitetima, studentima, državnim organima, nevladinim organizacijama, udruženjima žrtava i drugim relevantnim pojedincima i institucijama u regionu.

3.1.3.3. Forum za tranzicionu pravdu, broj 3

Treći broj *Foruma za tranzicionu pravdu*, objavljen u septembru, adresirao je pitanje efikasnosti dosadašnje strategije EU prema regionu Zapadnog Balkana u pogledu uspostavljanju tranzicione pravde vladavine prava. U Forumu je adresirana i mogućnost uticaja civilnog društva u oblikovanju strategije EU, posebno u kontekstu inicijative za osnivanje REKOM-a.

Forum čine izlaganja 14 učesnika seminara *Evropske integracije i tranziciona pravda: Od retributivne do restorativne pravde*⁴⁷ i podeljen je u četiri tematske celine: *Strategija EU za tranzicionu pravdu: propusto i prilike*, *Restorativna pravda: pristupi, preduslovi i instrumenti*, *Koalicija za REKOM: nastanak, ciljevi i ambicije* i *Evropska unija i restorativna pravda: uloga civilnog društva*.

Forum je štampan u 500 primeraka⁴⁸ i distribuiran je bibliotekama, univerzitetima, institucijama, ambasadama, predstavnicima međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija i drugim relevantnim pojedincima i institucijama u regionu.

3.1.3.3. Izveštaj o aktivnostima FHP-a u 2008.

U maju, FHP je publikovao izveštaj o aktivnostima u 2008. godini. Izveštaj sadrži pregled svih aktivnosti koje je FHP tokom 2008. godine sprovodio u cilju podrške žrtvama u ostvarivanja njihovog prava na pravdu, istinu i reparacije. Odštampano je 500 primeraka na srpskom i 250 primeraka na engleskom jeziku koji su distribuirani nevladinim organizacijama, institucijama, medijima, fondacijama itd.

⁴³ Opširniji izveštaj sa konferencije za štampu nalazi se na www.hlc-rdc.org

⁴⁴ Izveštaj u elektronskoj formi na srpskom, albanskom i engleskom jeziku nalazi se na www.hlc-rdc.org

⁴⁵ Publikacija je trojezična (srpski, albanski i engleski jezik).

⁴⁶ Forum sadrži annex sa prevodom tekstova autora iz regiona na engleski jezik. Elektronska verzija Foruma nalazi se na www.hlc-rdc.org

⁴⁷ Videti 3.2.1.

⁴⁸ Forum je dvojezičan (srpski i engleski jezik).

3.1.4. Internet prezentacija FHP-a

Tokom perioda izveštavanja, FHP je na svoju internet prezentaciju postavljao saopštenja za štampu, izveštaje, video-klipove sa regionalnih konsultacija i foruma, transkripte i izveštaje sa suđenja, najave događaja. Takođe, FHP je na svojoj internet prezentaciji objavljivao i saopštenja drugih nevladinih organizacija i priloge medija koji su tiču suočavanja sa prošlošću u zemljama Zapadnog balkana.

Na website FHP-a tokom 2009. godine postavljeno je 99 saopštenja za štampu, tri publikacije, tri izveštaja, 26 izveštaja sa suđenja, presuda, optužnica sa suđenja za ratne zločine u regionu. Na stranici website-a posvećenom pojavljivanju FHP-a u medijima, (*FHP u medijima*), postavljeno je 187 tekstova i 79 video klipova.

Za 12 meseci 2009. godine, internet prezentaciju FHP-a, na sva tri jezika posetilo je ukupno 67.452 posetioca, pogledavši je oko 230.000 puta.

Na stranicu koja je posvećena suđenjima pred Haškim tribunalom postavljeni su transkripti sa 99 dana suđenja u predmetu *Limaj i dr.*, 39 dana suđenja u predmetu *Haradinaj i dr.* i 33 dana transkripata sa suđenja u predmetu *Gotovina i dr.*

FHP je i tokom 2009. godine nastavio da postavlja video-klipove na svoju stranicu YouTube-a. Do kraja perioda izveštavanja, na *YouTube* prezentaciji FHP-a, postavljeno je 95 video klipova sa konferencija, regionalnih konsultacija, foruma, televizijskih priloga itd. Najgledaniji video klip je TV post *Da ljudi pamte ljude* koji je pogledan preko 1000 puta.

3.1.5. Biblioteka FHP-a

Biblioteka FHP-a je formirana u oktobru 2005. godine. Sadrži ukupno 5.077 publikacija iz oblasti ljudskih prava, tranzicione pravde, međunarodnog humanitarnog prava, političke istorije, angažovane umetnosti itd.

U 2009. godini biblioteka FHP-a je dobila 415 publikacija, od kojih je 287 monografija, 89 primeraka serijskih publikacija, pet primeraka CD i DVD izdanja i 43 kopije monografskih i serijskih publikacija.

Biblioteka FHP je uključena u mrežu biblioteka COBISS⁴⁹, preko koje se obavlja informisanje o novim izdanjima, traženje starih izdanja i razmena informacija sa drugim bibliotekama u Srbiji.

3.2. Outreach

U 2009. godini, FHP je u okviru Koalicije za REKOM nastavio sa zagovaranjem ideje o formiranju REKOM-a i da zajedno sa drugim članovima/članicama Koalicije za REKOM sprovodi regionalnu debatu o modelu buduće komisije.

Pored toga, FHP je organizovao dva seminara o evropskim integracijama i tranzicionoj pravdi, panel diskusiju o tranzicionoj pravdi i ulozi civilnog društva, i dva seminara o tranzicionoj pravdi za predstavnike civilnog društva u Sandžaku.

⁴⁹ *Co-operative Online Bibliographic System & Services* – Zajednički kataloško-bibliografski sistem biblioteka u Srbiji: http://www.cobiss.net/platforma_COBISS-SR.htm

3.2.1. Inicijativa za REKOM⁵⁰

Koalicija za REKOM će 1. juna 2011. godine vladama u regionu predati model REKOM-a uz milion potpisa građana svih bivših jugoslovenskih republika koji podržavaju osnivanje REKOM.

Na temelju dvoipogodišnje rasprave o instrumentima za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima u bivšoj Jugoslaviji u okviru civilnog društva u regionu⁵¹, 9. maja 2008. godine, na *Regionalnim konsultacijama sa udruženjima žrtava i veteranima* u Podgorici (Crna Gora), promovisana je ideja o osnivanju REKOM-u – vanskudskom istražnom telu koje treba da formiraju države naslednice bivše Jugoslavije, sa

mandatom da utvrdi činjenice o oružanim sukobima na prostoru bivše Jugoslavije i obezbedi javni prostor za glas žrtava.

Učesnici regionalne debate od tada raspravljaju o mandatu, ciljevima, ovlašćenjima, strukturi i načinu izbora članova budućeg REKOM-a. Njihove preporuke, predlozi i mišljenja biće upućeni ekspertskoj grupi za izradu modela REKOM-a, koja će biti formirana početkom 2010. godine. Planirano je da Koalicija usvoji konačan model REKOM-a na Osmom forumu za tranzicionu pravdu u Sarajevu na Međunarodni dan ljudskih prava, 10. decembra 2010. godine.

Regionalnu debatu sprovodi koalicija organizacija civilnog društva, udruženja žrtava, veterana, mladih, profesionalnih udruženja, intelektualaca, umetnika i pojedinaca, skraćeno nazvana Koalicija za REKOM. Koalicija za REKOM (KOREKOM) osnovana je na Četvrtom regionalnom forumu za tranzicionu pravdu u Prištini/Pristinë (Kosovo), 29. oktobra 2008. godine. Do 31. decembra 2009. godine, Koaliciji za REKOM je pristupilo 686 organizacija i pojedinaca pojedinaca.

Od početka konsultativnog procesa u maju 2006. godine, pa do 31. decembra 2009. godine na konsultacijama i regionalnim forumima za tranzicionu pravdu učestvovalo je preko 3400 učesnika.

3.1.1. Inicijativa za osnivanje REKOM-a u 2009. godini

Pored nacionalnih i regionalnih konsultacija, debate o REKOM-u organizovane su po prvi put i u lokalnim zajednicama. U nekim sredinama, lokalne konsultacije o osnivanju REKOM-a, bile su prilika da žrtve i građani iz različitih etničkih zajednica po prvi put od okončanja sukoba, započnu dijalog o prošlosti i iznose svoje potrebe u odnosu na prevladavanje teškog nasleđa posledica te prošlosti.

U 2009. godini, organizovano je ukupno 54 lokalnih, nacionalnih i regionalnih konsultacija i *Peti regionalni forum za tranzicionu pravdu* u Budvi (Crna Gora) kojima je prisustvovalo ukupno 2010 učesnika. Učesnici konsultacija i foruma dali su veliki broj predloga, mišljenja i preporuka o mandatu REKOM, ciljevima Inicijative za REKOM i samog REKOM-a.

⁵⁰ Detaljnije o konsultativnom procesu u *Izveštaju o toku konsultativnog procesa o instrumentima za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u post-jugoslovenskim zemljama*, FHP, septembar 2009. godine i na www.korekom.org

⁵¹ Objektivna ograničenja sudskih postupaka u pogledu utvrđivanja činjenica o ratnim zločinima počinjenim na prostoru bivše Jugoslavije, (nemogućnost procesuiranja svih zločina, fokusiranost na počinioca a ne na žrtve, dugo trajanje, itd.), motivisala su FHP da zajedno sa *Documentom* i IDC-om, u septembru 2005. godine, pokrene regionalnu debatu – proces konsultacija u okviru civilnog društva o mehanizmima za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava. Na brojnim skupovima – konsultacije i forumi - pojedine grupe civilnog društva (udruženja žrtava, udruženja veterana, nevladinim organizacijama, ženskim grupama, organizacijama mladih, novinarima, umetnicima i intelektualcima) razgovarale o najboljim instrumentima za utvrđivanje i kazivanje činjenica o nedavnoj prošlosti Zapadnog Balkana. Učesnici ovih debata snažno su podržali suđenja za ratne zločine kao najvažniji vid utvrđivanja odgovornosti za zločine ali su istovremeno izrazili i uverenje da suđenja nisu dovoljna za stvaranje zajedničkog viđenja prošlosti te da je utvrđivanje činjenica o onome što se desilo jedino moguće kroz regionalni pristup.

Osim konsultacija i foruma, predstavnici Koalicije za REKOM održali su 18 pripremnih sastanaka sa predstavnicima udruženja žrtava, nevladinih organizacija i drugim zainteresovanim pojedincima u BiH, Srbiji, Hrvatskoj, Kosovu i u Makedoniji na kojima se razgovaralo o specifičnim potrebama i mogućnostima unapređenja konsultativnog procesa u pojedinim zemljama.

FHP je, u ime kolacije za REKOM 17. decembra 2009. godine u Beogradu organizovao *Nacionalne konsultacije sa civilnim društvom u Srbiji*, na kojima su učestvovala 44 nevladine organizacije.

3.1.1.1. Sadržaj debate – najvažniji predlozi i preporuke⁵²

Debatu o REKOM-u tokom 2009. godine obeležili su brojni predlozi i preporuke učesnika o mandatu, načinu izbora članova i strukturi REKOM-a.

Učesnici konsultacija su saglasni da je najvažniji zadatak REKOM-a da istraži i utvrdi sudbinu nestalih, kao i da stvori poimenični registar ljudskih gubitaka, koji će sadržati i opis okolnosti u kojima su sve osobe izgubile život ili su nestale. REKOM bi, prema mišljenju većine učesnika, trebao utvrditi i činjenice o progonima, silovanjima i torturi. Takođe, od REKOM-a se očekuje i da sačini tačan popis logora, sabirnih centra i mesta zadržavanja. Svi učesnici su se složili da su svedočenja žrtava vrlo važna i da REKOM mora omogućiti žrtvama da javno govore o svom stradanju.

Nacionalne konsultacije sa civilnim društvom u Srbiji, Skupština grada Beograda, 17. decembar 2009.

U pogledu strukture, učesnici su se složili da REKOM mora imati centralnu kancelariju a zatim i područne kancelarije i istražne timove koji će podatke prikupljati po nalogu centralne kancelarije. Takođe, učesnici su ukazali da je važno da komesari budu profesionalci i osobe od integriteta koje će sve zajednice u regionu prihvatiti i koji će biti sposobni da se odupru političkim pritiscima.

Rasprava o modelu REKOM-a tokom 2009. godine pokazala je da ne postoji saglasnost oko temeljnog cilja REKOM-a – dok deo učesnika smatra da REKOM treba da utvrđuje isključivo činjenice o zločinima i kršenjima ljudskih prava, drugi učesnici su mišljenja da je od ključne važnosti utvrditi i uzroke sukoba.

Učesnici konsultacija tokom 2009. godine nisu postigli saglasnost ni u pogledu odnosa REKOM-a prema počiniocima zločina. Jedan deo učesnika je na stanovištu da REKOM treba imati mogućnost da

⁵² Detaljnije o predlozima i preporukama u *Izveštaju o toku konsultativnog procesa o instrumentima za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u post – jugoslovenskim zemljama i Pregledu mišljenja i preporuka konsultativnog procesa za osnivanje REKOM-a.*

amnestira ili preporuča ublažavanje kazne za počinioce koji budu sarađivali sa komisijom dok drugi učesnici smatra da REKOM-u ne treba dati ovakvo ovlašćenje.

3.1.2. Jačanje Koalicije za REKOM

U izveštajnom periodu, FHP je u ime Koalicije za REKOM uz pomoć Međunarodnog centra za tranzicionu pravdu (ICTJ) organizovao tri treninga za voditelje/voditeljice konsultacija o iskustvima drugih drugih zemalja u kojima su osnivane komisije za istinu.

Tokom 2009. godine, Koaliciji za REKOM je pristupilo ukupno 480 organizacija i pojedinaca⁵³. Dana 28. maja 1999. godine u Budvi, održana je osnivačka skupština Koalicije za REKOM na kojoj je usvojen Statut koalicije i izabrani članovi Koordinacijskog veća.

3.2. Konferencije i seminari

3.2.1. Seminar *Evropske integracije i tranziciona pravda: Od retributivne do restorativne pravde*

FHP i Centar za izučavanje globalnog upravljanja (London School of Economics, London) organizovali su 7. februara 2009. godine seminar *Evropske integracije i tranziciona pravda: Od retributivne do restorativne pravde* na kojem je učestvovalo oko 80 domaćih i stranih akademika i predstavnika civilnog društva Zapadnog Balkana i Evropske unije. Na seminaru se diskutovalo o mogućnostima i načinima ostvarivanja restorativne pravde u regionu u kontekstu integracije zemalja Zapadnog Balkana u Evropsku uniju i inicijative civilnog društva za osnivanje REKOM-a.

3.2.2. Seminar *Tranziciona pravda – osnovni mehanizmi, izazovi i problemi*

FHP i Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda organizovali su 18. juna u Novom Pazaru seminar *Tranziciona pravda – osnovni mehanizmi, izazovi i problemi*. Predavanje koje je održala ekspertkinja za tranzicionu pravdu Marijana Toma (Impunity Watch), bilo je podjeljeno u dve sesije - *Mehanizmi, principi i izazovi tranzicione pravde i uloga civilnog društva* i *Uloga civilnog društva u inicijativama za utvrđivanje istine i komisije za istinu* a na kraju seminara učesnicima je prikazan film u produkciju ICTJ *Suočavanje sa istinom: komisije za istinu i društva u tranziciji*. Na seminaru je učestvovalo 39 predstavnika organizacija za ljudska prava i demokratiju, medija, studentskih asocijacija, humanitarnih organizacija i drugih predstavnika civilnog društva u Sandžaku.

3.2.3. Panel diskusija *Tranziciona pravda: uloga civilnog društva*

FHP i Centar za globalno upravljanje organizovali su 19. juna 2009. godine u Beogradu panel diskusiju *Tranziciona pravda: uloga civilnog društva* na kojoj je učestvovalo 28 aktivista za ljudska prava iz Srbije, Kambodže, Jermenije, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država, BiH i Hrvatske, i predstavnik Sekretarijata Haškog tribunala Refik Hodžić.

U prvom delu, aktivisti organizacija za ljudska prava iz Kambodže, Jermenije, Velike Britanije, Holandije i BiH govorili su o različitim ulogama koje ove organizacije imaju na polju uspostavljanja tranzicione pravde. U drugom delu, aktivisti za ljudska prava iz Srbije, Hrvatske, Kosova i BiH razgovarali su o angažovanju civilnog društva na Zapadnom Balkanu u procesu suočavanja sa prošlošću.

3.2.4. Seminar *Globalno civilno društvo i tranziciona pravda*

FHP i Centar za globalno upravljanje su 20. juna 2009. godine u Beogradu održali stručni seminar *Globalno civilno društvo i tranziciona pravda*. Na seminaru je učestvovalo 11 aktivista za ljudska

⁵³ Pet medija, 173 nevladine organizacije, 271 pojedinac, 28 udruženja žrtava i tri udruženja veterana.

prava i akademika iz Velike Britanije, SAD, Kambodže, Jermenije, Holandije, BiH, Hrvatske i Srbije. Oni su razgovarali o postojećim formama i stvarnom uticaju civilnog društva na mehanizme tranzicione pravde, upoređujući iskustva iz različitih država. Poseban segment seminara bio je posvećen akterima i procesima tranzicione pravde u BiH, Hrvatskoj i Srbiji.

3.2.5. Seminar *Tranziciona pravda i evropske integracije*

FHP i Centar za izučavanje globalnog upravljanja, uz podršku Direktorata Evropske komisije za proširenje, organizovali su u Briselu (Belgija) 1. decembra 2009. godine seminar *Tranziciona pravda i evropske integracije*. Seminar je okupio oko 30 predstavnika civilnog društva sa Zapadnog Balkana, eksperte za tranziciju pravdu, intelektualce koji se bave Balkanom i predstavnike institucija EU⁵⁴ koji su diskutovali o perspektivi prevladavanja nasleđa prošlosti u regionu Zapadnog Balkana u kontekstu evropskih integracija zemalja – naslednica bivše Jugoslavije.

Učesnici su se saglasili da inicijativa za osnivanje REKOM-a značajno doprinosi ispunjavanju najvažnijih kriterijuma u procesu pristupa EU, kao što su regionalna saradnja, demokratizacija, vladavina prava i pomirenje na Zapadnom Balkanu. Takođe, naglašeno je da inicijativa za REKOM pokazuje da, uprkos nespremnosti političkih elita i nezainteresovanosti medija, civilno društvo u regionu i lokalne zajednice imaju jaku potrebu da se na regionalnom nivou utvrde i javno iznesu činjenice o ratnim zločinima na teritoriji bivše Jugoslavije.

3.2.6. Seminar *Tranziciona pravda – studije uspešnih slučajeva*

FHP i Sandžački odbor su 15. decembra 2009. godine organizovali drugi seminar o tranzicionoj pravdi pod nazivom *Tranziciona pravda – studije uspešnih slučajeva*. Seminar je održan u Novom Pazaru i na njemu je učestvovalo 30 predstavnika udruženja žrtava, civilnog društva i medija u Sandžaku. Predavanje u četiri sesije (*Suđenja za zločine u prošlosti – vojni tribunal u Nirnbergu, Komisije za istinu – Čile, Južna Afrika, Peru, Reparacije – Čile i Institucionalna reforma – lustracija u istočnoj Evropi*) održala je ekspertkinja za tranziciju pravdu Marijana Toma (Impunity Watch). Učesnici seminara su u anonimnim evaluacionim formularima, visoko ocenili temu, predavača i organizaciju seminara.

4. Partnerstva

4.1. Oxford Research Group

U maju 2009, FHP je na poziv Oxford Research Group postao partner projekta Popis žrtava u oružanim sukobima⁵⁵ (RCAC). Cilj ovog projekta je unapređenje kapaciteta i spremnosti na globalnom nivou da se podaci o svakoj žrtvi ratnih sukoba trajno zapišu i sačuvaju. Postajući partner na ovom projektu, FHP je postao deo međunarodne mreže organizacija koje se bave registrovanjem žrtava ratnih sukoba, u okviru koje dolazi do razmene mišljenja, strategija i dobre prakse.

4.2. Aegis Trust

U 2009, FHP je sklopio partnerstvo sa britanskom nevladinom organizacijom Aegis Trust u okviru programa *Wanted for war crimes*. Cilj ovog programa je uspostavljanje mreže nevladinih organizacija, istraživača, advokata i drugih zainteresovanih grupa i pojedinaca radi razmene informacija i dokaza o osumnjičenima za ratne zločine i stvaranje *prima facie* slučajeva kako nacionalne policije i istražitelji mogu brzo reagovati ako se osumnjičeni nađe na teritoriji te države.

⁵⁴ Seminaru su, između ostalih, prisustvovali: Pierre Mirel, (Direktorat Evropske komisije za proširenje) Eduardo Gonzales (ICTJ), Dr Eric Gordy (University College London), Dr Zoran Pajic (King's College London, predsednik Upravnog odbora FHP-a), Tihomir Loza (Transitions Online), Dr Iavor Rangelov, (Centre for the Study of Global Governance, LSE), Gabi Kent, (LSE), Natasa Kandic (HLC) i Dr. Denisa Kostovicova (LSE).

⁵⁵ Recording Casualties in Armed Conflict.

5. Stručna praksa u FHP-u

Tokom 2009. godine, tri post-diplomca iz Velike Britanije stekla su stručnu praksu u FHP-u. Justine Jones je dva meseca bila angažovana na pripremi seminara *Tranziciona pravda: uloga civilnog i Globalno civilno društvo i tranziciona pravda* kao i pripremi Petog regionalnog foruma o tranzicionoj pravdi u okviru inicijative za REKOM. Erin Longhurst je pomogla pripremu Zbornika presuda internacionalizovanih sudova na Kosovu u predmetima za ratne zločine, koje će FHP objaviti 2010. godine. Saoirse Townshend je sprovela istraživanje o suđenjima za ratne zločine počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije kojim su po osnovu principa univerzalne nadležnosti vođeni pred sudovima u Austriji, Nemačkoj, Holandiji, Danskoj, Norveškoj i Švedskoj.

6. Upravni odbor FHP-a

Upravni odbor FHP-a (UO) je tokom 2009. godine održao dva sastanka. Na sastanku održanom početkom juna, UO je usvojio godišnji finansijski i izveštaj o realizaciji programa FHP-a za 2008. godinu, budžet i plan aktivnosti za 2009. godinu i izmene i dopune Statuta FHP-a. Na sastanku početkom novembra, UO se između ostalog informisao o realizaciji programa FHP-a i planiranju realizacije projekata do kraja marta 2010, konsultativnom procesu o inicijativi REKOM, budžetu FHP i FHP Kosovo, rezultatima strateškog planiranja održanog u periodu od 27. do 30. avgusta 2009.

7. Strateško planiranje

Tim FHP-a je u periodu od 27. do 29. avgusta radio na strateškom planiranju programa, vizije i misije FHP-a za period od 2011. do 2013. godine. Pored toga, razmatrane su i različite strategije finansiranja i prezentovanja rada FHP-a u javnosti.

8. Novi kancelarijski prostor

Od oktobra 2009. godine, FHP svoje aktivnosti obavlja na novoj adresi, u Dečanskoj ulici broj 12 (Beograd). Novi prostor pomogao je FHP-u da svoju arhivu sistematizuje i čuva na adekvatniji način. Nakon dodatne adaptacije prostora, biće omogućen i lakši pristup biblioteci FHP-a i sprovođenje programa edukacije studenata i srednjoškolaca o tranzicionoj pravdi.

9. Priznanja

U decembru 2009. godine, FHP je dobio priznanje za svoj rad na uspostavljanju tranzicione pravde od fondacije *Heinz-Schwarzkopf Stiftung* iz Berlina. Izvršna direktorka FHP-a, Nataša Kandić, proglašena je dobitnicom *Schwarzkopf evropske nagrade* (Schwarzkopf Europe Prize), zajedno sa Vesnom Teršelič, direktorkom organizacije Documenta iz Zagreba, i Mirsadom Tokačom, direktorom Istraživačko-dokumentacionog centra iz Sarajeva. Ista Fondacija dodelila je nagradu *Mlada Evropljanka godine* Sandri Orlović, koordinatorki projekta Popis ubijenih stradalih i nestalih na Kosovu.

U obrazloženju iz *Fondacije Heinz-Schwarzkopf Stiftung* navodi se da su Nataša Kandić, Vesna Teršelič, i Mirsad Tokača nagrađeni "zbog svog neumornog rada za mir i razumevanje u jugoistočnoj Evropi".

10. Podrška donatora

Aktivnosti FHP-a u 2009. godini, finansijski su podržali: the Balkan Trust for Democracy, the Blaustein Foundation, the Canada Fund of the Canadian Embassy in Belgrade, the Charles Stewart Mott Foundation, Compagnia di San Paolo, ERSTE Foundation, the European Commission (EIDHR), the European Commission Delegation to Serbia (EIDHR), French Catholic Committee against Hunger and for Development (CCFD), Fund for an Open Society – Serbia, the Embassy of the Federal Republic of

Germany, IKV Pax Christi, the Institute for Sustainable Communities, the National Endowment for Democracy, the Royal Netherlands Embassy (Balkans Regional program)the Norwegian Ministry of Foreign Affairs, OAK Foundation, Open Society Institute, OSCE Mission to Serbia, Swedish Helsinki Committee for Human Rights, Swiss Ministry of Foreign Affairs, the Embassy of the United Kingdom, the King Baudouin Foundation, the Robert Bosch Foundation, the Rockefeller Brothers Fund, the Sigrid Rausing Trust, the United States Institute of Peace and USAID.

ANNEX I

	Status						žrtve iz nepouzdatih izvora
	civili	naoružani civili	policajci	vojnici	nepoznato	ukupno	
Albanci	7.797	29	13	1.962	914	10.715	23
Srbi	1.082	9	318	559	260	2.228	252
Romi	143	4	-	5	16	168	12
Bošnjaci	65	-	3	5	20	93	7
Crnogorci	34	-	3	3	4	44	4
Turci	8	-	-	1	1	10	5
Mađari	-	-	3	10	-	13	-
Aškalije	26	-	-	-	1	27	-
Egipćani	16	-	1	-	5	22	-
Goranci	7	-	-	1	-	8	-
Makedonci	3	-	-	-	-	3	3
Rusi	-	-	-	3	-	3	-
Rusini	-	-	-	1	-	1	-
Bugari	1	-	-	2	-	3	-
Rumuni	-	-	-	1	-	1	-
Alžirci	-	-	-	1	-	1	-
Hrvati	-	-	-	2	1	3	-
Italijani	-	-	-	1	-	1	-
Francuz	-	-	-	1	-	1	-
Slovenci	2	-	-	-	-	2	-
Česi	1	-	-	-	-	1	-
Slovaci	-	-	-	1	-	1	-
Jugosloveni	1	-	-	-	-	1	-
Nepoznato	16	-	1	19	295	331	-
UKUPNO	9.202	42	342	2.578	1.517	13.681	323

Ubijeni stradali i nestali na Kosovu periodu od januara 1998. do decembra 2000.

Sadržaj Arhiva FHP-a – presnimljena suđenja pred ICTY

Predmet	Službena oznaka predmeta	Ukupan broj dana suđenja	Broj presnimljenih dana suđenja (visoka rezolucija)	Broj presnimljenih dana suđenja (Srednja rezolucija)
Babić, Milan	IT-03-72	10	10	0
Banović, Predrag	IT-02-65/1	9	9	
Blagojević and Jokić	IT-02-60	167	15	162
Boškoski and Tarčulovski	IT-04-82	161	157	3
Brđanin and Župljanin	IT-99-36	308	298	0
Delić, Rasim	IT-04-83	124	119	7
Deronjić, Miroslav	IT-02-61	11	11	7
Đorđević, Vlastimir	IT-05-87/1	149	149	0
Erdemović, Dražen	IT-96-22	14	10	10
Galić, Stanislav	IT-98-29	246	236	0
Gotovina et al.	IT-06-90	292	292	0
Hadžihasanović and Kubura	IT-01-47	234	234	0
Haradinaj et al.	IT-04-84	131	131	0
Jokić, Miodrag	IT-01-42/1	11	11	0
Karadžić, Radovan	IT-95-5/18-I	22	22	0
Kovačević, Milan	IT-97-24	18	0	14
Krajišnik, Momčilo	IT-00-39	332	12	311
Krnojelac, Milorad	IT-97-25	97	0	91
Krstić, Radislav	IT-98-33	121	111	88
Kunarac et al.	IT-96-23&23/1	79	0	62
Kvočka et al.	IT-98-30/1	143	128	0
Limaj et al.	IT-03-66	93	92	93

	Martić, Milan	IT-95-11	158	119	149
	Milan Lukić and Sredoje Lukić	IT-98-32/1	101	101	7
	Milošević, Dragomir	IT-98-29/1	125	125	3
	Milošević, Slobodan	IT-02-54	477	BHS 475	Albanski 34 391
	Milutinović et al.	IT-05-87	294	294	55
	Mrđa, Darko	IT-02-59	7	7	0
	Mrkšić et al.	IT-95-13/1	207	206	177
	Mucić et al.	IT-96-21	181	0	162
	Nikolić, Drago	IT-05-88	29	25	0
	Nikolić, Momir	IT-02-60/1	14	14	14
	Obrenović, Dragan	IT-02-60/1	5	5	5
	Orić, Naser	IT-03-68	200	200	197
	Perišić, Momčilo	IT-04-81	141	141	6
	Plavšić, Biljana	IT-00-39& 40/1	24	24	0
	Popovic et al.	IT-05-88	429	429	60
	Prlić et al.	IT-04-74	486	486	94
	Šešelj, Vojislav	IT-03-67	172 (	172	22
	Sikirica et al.	IT-95-8	70	67	0
	Simić, Milan	IT-95-9/2	2	2	0
	Simić et al.	IT-95-9	278	245	0
	Stakić, Milomir	IT-97-24	164	112	52
	Stanišić and Simatović	IT-03-69	55	55	16
	Stanišić and Župljanin	IT-08-91-PT	74	73	5
S	Strugar, Pavle	IT-01-42	116	9	100

Tadić, Duško	IT-94-1	121	61	100
Todorović, Stevan	IT-95-9/1	3	3	0
Vasiljević, Mitar	IT-98-32	66	0	65
Zelenović, Dragan	IT-96-23/2	12	7	4
Ukupno	51	6783	5504	1040

ANNEX III

Sadržaj Arhiva FHP-a - Fondovi	Dokumenta MKTJ	1,2 metara
	Dokumenta o tranzicionoj pravdi	0,6 metara
	Dokumenta o usmenoj istoriji	0,2 metara
	Dokumentacija o kršenjima ljudskih prava (podfondovi Etnička diskriminacija, Etnička diskriminacija - Romi, Policijska represija, Prinudna mobilizacija, Ljudska prava- razno, i Otpor)	9,4 metara
	Dokumentacija o položaju manjina i kršenjima ljudskih prava na teritoriji Sandžaka, Preševa, Bujanovca i Medveđe	0,8 metara
	Ekshumacije u Srbiji i na Kosovu	0,6 metara
	Istraživanje FHP-a o ratnoj propagandi i govoru mržnje u štampi tokom ratnih sukoba	2,4 metara
	Izjave svedoka o ratnim zločinima na Kosovu	5,6 metara
	Izjave svedoka o ratnim zločinima u BiH	0,4 metara
	Izveštaji nevladinih i međunarodnih organizacija	3,4 metara
	Konferencije i seminari	3,2 metara
	Opšta arhiva	2,9 metara
	Pravo na imovinu	3,2 metara
	Program i inicijative FHP-a	0,6 metara
	Programska transformacija FHP-a	0,95 metara
	Razno	3,2 metara
	Sudski spisi sa suđenja Albancima tokom režima Slobodana Miloševića	3,8 metara
	Sudski spisi sa suđenja Srbima za ratne zločine	3,6 metara
	Sudski spisi sa suđenja za ratne zločine i etnički motivisana krivična dela pred nacionalnim sudovima u regionu	7 metara
	Sudski spisi sa suđenja za ubistvo premijera Đinđića	1,4 metara
	Štampa	14,6 metara
	Tematska dokumentacija o ratnim zločinima	0,9 metara